

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XL. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1927

4–5. SZÁM

FOLYÓIRATA

ÁPRILIS—MÁJUS

Szerkesztőség, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Ávar-utca 15. III. 7.

Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévenként 8 pengő. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócza József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

Tanítóképzés a genfi kantonban.

— Befejező közlemény. —

III.

A fiúk középiskolája az 1559-ben alapított *Szent Antal kollégium* (Collège Saint-Antoine), mely szintén alsó és felső tagozatra oszlik. Az alsó tagozat az első három (VII., VI. és V.) osztályból áll.

A kollégium VII. osztályába léphetnek azok, akik az elemi iskola V. osztályát elvégezték s erről az osztályról megfelelő bizonyítvánnyal rendelkeznek vagy az elemi iskola V. osztályának tárgyait felölelő vizsgát sikerrel letették. Az elemi iskola VI. osztályát végzetek felvételi vizsga nélkül is felvehetők a középiskola VII. osztályába. Az elemi iskola VI. B (a tehetségesek) osztályának volt növendékei felvételi vizsga nélkül is beiratkozhatnak a kollégium VI. osztályába.

Az alsó tagozat *VII. osztályának tárgyai* (heti 28 órában): francia 5 ó.; latin 5 ó.; német 4 ó.; matematika (számtan, mértan) 3 ó.; történelem: történelmi elbeszélések az ókorból és a középkorból Nagy Károlyig 2 ó.; földrajz: elemi csillagászati fogalmak, Francia-, Olasz-, Spanyolország és Portugália 2 ó.; természetrajz: ásványok, növények, állatok: gerinctelenek 2 ó.; rajz 2 ó.; zene 1 ó.; torna 2 ó.

A *VI. osztály tárgyai* ugyanazok, mint a VII.-é, csakhogy ebben az osztályban 6 órában tanítják a franciát és latint, a történelmi elbeszélésekben 1789-ig haladnak, a földrajzban Svájc kivételével Európának azokról az országairól van szó, melyekkel az előző osztályban nem foglalkoztak. A természetrajzban az emberről, a gerinces állatokról, ezeken kívül még növényekről is tanulnak.

Az *V. osztályban* a francia, latin, német, rajz és torna ugyanolyan óraszámban szerepel, mint az előző évfolyamon. Történelem: Svájc történelme 1515-től világtörténelmi kapcsolatban 3 ó.; matematika: számtan: egyenes és fordított arány, kamatszámítás, egyszerű vegyítés és keverés, arányos osztás; algebra: egy ismeretlennel bíró elsőfokú egyenletek; mértan: Pythagoras-tétele,

területszámítások, hasonlóság, arányosság stb. 3 ó.; földrajz: Ázsia, Afrika, Amerika és Oceánia 2 ó.; a fizika és kémia elemei 2 óra.

A felső tagozat (IV., III., II. és I. osztály) négy évre terjed és jelenleg még 5 irányban ágazódik szét. Van klasszikus ág (section classique) görög-latinnal, latinos réal ág (s. réale latine) latinnal és két modern nyelvvel, modern réal ág (s. réale moderne) latin nélkül három idegen (német, olasz, angol) nyelvvel, technikai vagy természettudományi ág (s. technique, scientifique) és végre pedagógiai ág, mely, mint neve is mutatja, a tanítóképzést szolgálja.

A kanton belügyeire nézve törvényhozó testület, a nagy tanács (Grand Conseil) a pedagógiai ágat 1924-ben megszüntette és az eredetileg egy réal ágat ketté osztotta latinos és modern ágra. A pedagógiai ágban az elmúlt években az egyes osztályok fokozatosan bezárattak, úgy hogy most már csak az első osztály áll fenn, de a folyó iskolai év végén ez is megszűnik.

A pedagógiai ág tanterve a franciát, németet, a történelmet, a földrajzot, a matematikát, a természettudományokat és a szavalást illetőleg megegyezett a klasszikus és a réal ág tantervével, ezenkívül a növendékek külön oktatásban részesültek az utolsó két (II. és I.) osztályban a latinban, a lélektanban és logikában, a pedagógiában, módszertanban, számtanban, rajzban, zenében és tornában. Az első osztályosok még gyakorlati tanfolyamokban is részt vettek.

A fiúk pedagógiai képzésével, mivel lényegében olyan volt, mint a lányoké, fölösleges külön foglalkoznunk. Ehelyett a pedagógiai ág helyére lépett modern réal ág tantervét tekintsük át futólagosan.

A IV. osztály tárgyai: francia: a nyelvtan áttekintése; nyelvtörténeti fogalmak; a középkor irodalma; verstan 4 ó.; német 5 ó.; angol 3 ó.; olasz 3 ó.; történelem: a keleti népek, a görögök és rómaiak, a középkor Nagy Károlyig 2 ó.; földrajz: Svájc; a második félévben gazdasági és politikai földrajz 2 ó.; matematika: algebra s elsőfokú egyenletek egy és több ismeretlennel, mértan: síkmértan 4 ó.; természetrajz: geológia és ásványtan 1 ó.; növénytan: organografia és fiziológia 1 ó.; rajz 2 ó.; torna 1 ó.; gyorsírás (fakultativ).

A III. osztály tárgyai: francia: a XVI. és XVII. század irodalma az Akadémia megalapításáig 4 ó.; német 5 ó.; angol 3 ó.; olasz 3 ó.; történelem: Nagy Károlytól a westphaliai békéig 2 ó.; földrajz: emberföldrajz és nemzeti kérdések tanulmányozása 2 ó.; matematika: algebra, másodfokú egyenletek több ismeretlennel, trigonometria, mértan: testmértan 3 ó.; természetrajz: növénytan: osztályozás 1 ó.; állattan: az ember anatómiája és fiziológiája, a gerinctelenek 2 ó.; rajz 2 ó.; torna 1 ó.

A II. osztály tárgyai: francia: a XVII. és XVIII. sz. irodalma az osztályban magyarázott szövegek és házi olvasmányok alapján 5 ó.; német 4 ó.; angol 3 ó.; olasz 3 ó.; történelem: a west-

phaliai békétől a francia forradalomig 2 ó.; fizikai földrajz 1 ó.; matematika: az algebra és trigonometria folytatása 3 ó.; természetrajz: a gerincesek, az őslénytan elemei 2 ó.; fizika: mechanikai fogalmak, tömeg, súly, a testek, folyadékok és gázok tulajdonságai, a hő, az energia átalakulásai 3 ó.; könyvvitel 2 ó.; polgári jogok és kötelességek 1 ó. félévig; szép előadás, szavalás (diction) 1 ó.; lélektan 2 ó.; torna (fakultatív).

Az *I. osztály tárgyai*: francia: a XIX. sz. irodalma; stílusgyakorlatok; művek elemzése 5 ó.; német 4 ó.; angol 3 ó.; történelem: a francia forradalomtól napjainkig, Svájc történelme a jelenkorig 2 ó.; matematika: két dimenziós elemző geometria, az egyenes, a kör, geometriai helyek, ellipszis, hyperbola, parabola 3 ó.; fizika: a hangtan, optika, mágnesség, statikai és dinamikai elektromosság, elektromágnesség, indukció, energiaátvitel 2 ó.; kémia: fő elemek és vegyületeik 2 ó.; fizikai és kémiai laboratórium 3 ó.; logika és a tudományok filozófiájának vázlata 1 ó.; torna (fakultatív).

Ezekén kívül a II. és I. osztályban vannak még szabadon választható tárgyak: szép előadás 1 ó.; leíró geometria 1 ó.; művészettörténet 1 ó.; a görög műveltség 1 ó.

IV.

Miként látjuk, a fiúk tanterve, különösen a legújabb, egészen más, mint a lányoké. A fiúkban alig van pedagógiai anyag, de a lányoké sincs túltömve vele. A leányközépiskolának és a kollégiumnak ugyanis nem célja, hogy a tanítói pályára lépő növendékeiket jövő hivatásukra teljesen előkészítsék. Ez a középiskola elvégzése után elkövetkező év feladata, amikor a jelöltek kizárólag csak pedagógiai kérdésekkel foglalkoznak és pedig sokkal inkább gyakorlatilag, mint elméletileg.

A leányközépiskolában a pedagógiai ág növendékei tanulmányaik végén képességi oklevelet (diplôme de capacité), a kollégium végzett növendékei pedig érettségi oklevelet (diplôme de maturité) kapnak, amely jogot ad nekik arra, hogy alkalom adtán a kanton tanítójelöltjeit kiválasztó versenyvizsgálatra jelentkezhesenek és más végzettségűekkel szemben előnyben részesülhessenek.

A genfi kantonban ugyanis azoknak, akik tanítók akarnak lenni, a középiskola elvégzése után bizonyosságot kell tenniük a választott pályára való alkalmasságukról s e végből legalább egy évig a kijelölt iskolákban kielégítő gyakorlatra kell szert tenniük és megfelelő tanfolyamokon kell részt venniük.

A közoktatási hatóság (Département) minden évben megállapítja, hogy a kantonnak a legközelebbi jövőben körülbelül hány új tanítóra lesz szüksége s ennek megfelelően a próbaidőre felvehető jelöltek (stagiaires) számát és versenyvizsgálatot (concours) hirdet, amelyre elsősorban a középiskolák pedagógiai (modern) ágát végzettek jelentkezhetnek. A vizsgát szeptemberben vagy októberben tartják.

A háború után csakhamar jelentkező súlyos pénzügyi válság

Svájcot is fenyegette s a veszély elhárítása végett a legszigorúbb takarékossgot kellett az országnak meghonosítania. A szanálás itt is az állami alkalmazottak s így a tanítók számának apasztásával kezdődött. Genf kanton kénytelen volt a tanítóképzést megszüntetni és több száz tanítót elbocsátani. Négy év óta versenyvizsgálat sincs.

A versenyvizsgálatot és a próbaidőt szabályozó 1921. jun. 21.-én kelt legújabb rendelet szerint a vizsgálatra jelentkezőknek 30 évnél fiatalabbnak kell lenniök és megfelelő orvosi vizsgálaton kell átmenniök.

A versenyvizsgálat tárgyai a következők: Erkölcsi vagy pedagógiai tárgyú, öt óra alatt elkészítendő írásbeli dolgozat. 2. Valamely író műveiből vett szemelvény magyarázata. 3. Diktált szöveg helyes leírása. 4. Valamely számtani probléma megmagyarázása az elemi iskola V. vagy VI. osztályos növendékeinek.

A közoktatási hatóság által kinevezett bizottság állandó tagjai a két középiskola igazgatója, az elemi iskolai tanulmányi igazgató (directeur de l'Enseignement primaire) és három iskolai (nő vagy férfi) felügyelő (inspecteur vagy inspectrice).

A vizsgáló bizottság az eredmény alapján, melybe beszámítják a középiskolában nyert végbizonyítvány általános osztályzatát is, megállapítja a jelöltek rangsorát. Akik kétszer megbuknak, harmadszor már nem vizsgázhatnak.

Azok a jelöltek, akik a vizsgálatot sikeresen letették, rendszerint mindjárt a vizsga után megkezdik gyakorlati évüket (stage) a kijelölt iskolában, ahol megfelelő felügyelet mellett próbatanításokat is tartanak. A nő jelölteknek kisgyermek iskolákban is kell hospitálniuk.

Az összes jelölteknek (stagiaires) részt kell venniök a számukra a közoktatásügyi hatóság által rendezett, főképpen az egyes tanítási módszerek helyes alkalmazását bemutató tanfolyamokon és amennyiben szükséges, házi dolgozatokat is kell készíteniök a tanfolyamon fölmerülő témákkal kapcsolatban.

A gyakorlati év végén a jelöltek ismét vizsgát tesznek. A vizsgáló bizottság tagjai az elemi iskolai tanulmányi igazgató, az iskolafelügyelők és még három más egyén, kiket a közoktatási hatóság nevez ki.

A vizsgán a jelöltek: 1.) pedagógiai tárgyú dolgozatot készítenek; 2.) legalább félórát tartó olvasmánytárgyalási tanítást végeznek az elemi iskola felsőbb osztályainak egyikében; 3.) tanítást tartanak a vizsgálat előtt három nappal kijelölt tárgykörből; magát a témát 20 perccel a tanítás előtt kapják meg; 4.) kérdéseket kapnak a szervezettanból, továbbá a tantervre és a módszerekre vonatkozóan.

A vizsgáló bizottság a vizsga végén minden egyes jelöltre nézve megállapítja, hogy a próbaidő elégséges-e vagy elégtelen; a jelöltet a tanítói pályára alkalmatlannak is nyilváníthatja.

Azok a jelöltek, akiknek próbaideje elégséges, jogot nyernek arra, hogy elemi iskolában taníthassanak. Kivételesen megbízást

kaphatnak valamely osztály vezetésére. Rendszerint azonban mint próbaéves jelölteket beosztják őket a kanton egyes iskoláiba. Kötelességük a tanítók helyettesítése, a közoktatási hatóság által rendezett tanfolyamokon vagy egyetemi előadásokon való részvétel.

Az elégtelen próbaidős jelöltek kérhetik, hogy még egy évig tanulhassanak és gyakorolhassanak. Ha ezek a második év végén sem felelnek meg, akkor végleg elvesztik jogukat arra, hogy tanítók lehessenek.

*

Az elemi iskola és a fiú középiskola jelenleg szervezeti reform előtt áll, mely bizonyára ki fog hatni a tanítóképzésre is és némileg ismét változtatni fog ennek a közelmúltban nyert formáján. A reform, melyet eddig csak tervezői ismernek a maga teljességében, valószínűleg már a következő évben életbe lép.

(Genf.)

Dr. Kenyeres Elemér.

A tanítóképzés reformja. *)

1.

Molnár Oszkár javaslatát megokolásával elfogadtam volna ezelőtt husz évvel, amikor magam is hasonló javaslattal léptem a tanítóképzés tényezői elé; sőt némi módosítással elfogadtam volna még jóval később is mint átmeneti megoldást, de ma, amikor az idő a fejünk fölött oly rohamosan haladt el, hogy két évtized alatt szinte fél századot éltünk át, amidőn a kor sokkal többet kíván és sokkal többet hoz is, mint amennyit ez a minden nagy szakszerűsége mellett is bátoritan javaslat elénk tár: a tanítóképzésnek ezt a reformtervezetét el nem fogadhatom.

Úgy látom, hogy nem eléggé szolgálja a tanítóságnak sem *intellektuális*, sem *szociális* érdekeit és nem felel meg a tanítóképzés *pedagógiai* érdekeinek sem. Helyes benne a képzésnek *általános* és *szakképzés* szempontjából való tagolása; de amikor az akadémiai képzés alapjául a meglevő három középiskolai típus helyett és mellé még egy negyediket konstruál: elárulja azt a rejtett szándékot, hogy a tanítóság számára alacsonyabb műveltséggel is megelégszik, mint aminővel a magyar intelligenciának többi osztályai birnak. Mert ez a középiskola, ha ugyan akadna olyan összetételű Közokt. Tanács és olyan kormány, amely az ilyen szervezeti iskolát felállítaná és egyetemre jogosító középiskolának elismerné, mélyen alatta állna a meglevő három középiskolának. Ez az iskola, mely csak arra a célra létesülne, hogy a tanítóképző akadémia számára a népiskola VIII. osztályából valamirevalóbb, a polgári és középiskolák IV. osztályaiból gyöngébb minőségű ifjakat toborozzon, ha létesülhetne is, semmi tekintéllyel sem bírna. Lenne belőle egy gyöngébb fajta középiskola, különböző középiskolák letörtjeinek menedékhelye, amelynek segítségével meg lehetne kerülni a többi középiskolákban folyó súlyosabb munkát. Parvenü-iskola lenne, joggal lenézett iskola és csak arra volna alkalmas, hogy a tanítóság méltán panaszkodjon tekintélytelenségét tán örök időkre állandósítsa. Gyöngye fajsúlyával, ebből eredő tekintélytelen-

*) A felszólalásokat és írásbeli hozzászólásokat a felszólalás, illetőleg beérkezés rendjében közöljük.

ségével valóban rossz szolgálatot tenne a tanítói műveltség és a tanítói tisztesség érdekeinek egyaránt. De egyébként is, hogyan lehetne abban a különféle előképzettségtől növendékeket ismeret dolgában egyenlősíteni, hogy hasonlaltal éljek: olyan közös nevezőre változtatni, hogy ne kelljen minden egyes tárgy tanítását elülről kezdeni? A jelenlegi tanítóképző-intézetnek is az a baja, hogy mindenünnen rekrutálódott ifjúsága nagyon heterogén ismerettel bír, s erre a nagyon problematikus értékű ismeretkészletre nem lehet új ismereteket építeni. Miként lehetne ezt a bajt — aminek fennállását a t. előadó úr ugyancsak erőteljesen fejezi ki — a tervezett középiskolából kiküszöbölni, hiszen ennek az iskolának a helyzetét még súlyosbítaná az új iskola.

Az előadó úr továbbá nem kívánja az akadémiai képzést internátusi neveléssel összekapcsolni. Ha ezt a kívánságát húsz évvel ezelőtt fejezi ki, amikor a Tkp. Tanárok Orsz. Egyesületében valóban voltak internátus-ellenes áramlatok, akkor még tetszést is aratott volna. De most, amikor szociális és pedagógiai érdekek mindenütt az internátusi nevelés mellett döntöttek, javaslatának ez a pontja el nem fogadható. A tanítói pályára eddig is tyúkkal, kaláccsal, kedvezményes, sőt ingyenes ellátással kellett csalogatni az ifjúságot. Vajjon megváltozik ez az állapot, ha a tanítói képesítés elnyerését súlyosabb föltételekhez kötjük? Aztán a tanítói pályára való ránevelésnek nem lehet megszűnni a középiskolai tanulmányok befejeztével. Folytatódnia kell és még intenzívebbé kell válnia az akadémiai években a szakképzéssel kapcsolatban, hogy az értelmi képzés az akarattal társulva, tudásban, érzelmekben és erkölcsiekben egyaránt nevelői egyéniségeket adjon a magyar társadalomnak.

Ha visszaidézem emlékezetembe a multat, nekem úgy tetszik, hogy mi, úgy is mint tanáregyesület, a tanítóképzés fejlesztésében régtől fogva téves utakon haladunk, ha egyáltalában haladunk, mert a szerepünk inkább hasonlít a mozdulatlansághoz, mint a haladáshoz. Meglepő igazolását látjuk ennek az előadó visszapillantásaiban is. Többet tekintettünk hátra, mint előre. Ismertük a tanítóképzést a multjában, nagyon jól tudtuk, hogy a semmi képzésen kezdve a normáliskolai igen kezdetleges képzésen keresztül eljutottunk a mai praeparandiai képzésig. A tanítóképző tanárság s az Egyesület ezt a formát a tanítóképzés ne-tovább-jának tekintette, és hogy lehetséges a tanítóképzésben egy további fejlődésen nyugvó emelkedés is, erre gondolni nem tudott, nem mert, sőt nem is akart. Úgy merültünk el a mult vizsgálatában és a jelen diadalaiban, hogy nem tudtuk megsejteni a jövőt. Más intézményeknek, melyek a tanítóképzéssel egy időben keletkeztek, volt magasabb ideáljuk, melyet követve, ma már régen akadémiaikkal, főiskolákkal, sőt egyetemekkel birnak. A tanítóképző tanárság és ez az Egyesület megvalósítva látta a tanítóképzés eszményét a praeparandiában, melyet bizonyos elégedettséggel nevezünk tanítóképző-intézetnek. Pedig koldús-szegény az az intézmény, melynek magasabb eszménye nincs.

Amikor 1896-tól kezdve (a II. orsz. és egyet. tanügyi kongresszuson Simkó Endre részéről) bizonyos kísérletek történtek a tanítóképzésnek nem csak fejlesztésére, hanem emelésére is; később, midőn 1901-ben fölmerült körünkben a középiskolai érettségire alapított akadémiai tanítóképzés gondolata (a *Néptanítók Lapjában* s a *Magyar Tképző-ben* a felszólaló részéről), majd pedig amikor az 1907.-i rendkívüli közgyűlésen formális indítvány hangzott el az akadémiai képzés előkészítése tárgyában: a kezdeményező szava

mindig a megnemértés sivár pusztájában halt el. Az a vakmerő indítványtevő, aki 1907-ben szólalt fel (én voltam), még nagy megütközést is keltett bizarr gondolatával. De akik közülünk abban az időben, sőt később is ehhez hasonló tájakon keresték a tanítóképzés további fejlődésének útjait (*Gömöri Sándor, Nagy László, Répay Dániel, dr. Fináczy Ernő, dr. Frank Antal, Fekete József, legutóbb dr. Novy Ferenc*), vagy belébuktak vállalkozásukba, vagy észre alig vétetve, megalkudva, visszavonultak. Én magam, a kartársak, jóbarátok megvesztegető kapacitációjára 1908-ban szintén engedtem eredeti álláspontomból. Lemondtam a középiskolai előtanulmányra vonatkozó kívánságomról, s megelégedtem az előadóhoz hasonló tanítóképző középiskolával, mely megadta volna a tanítói általános műveltséget; az akadémiaira vonatkozó tervem pedig csaknem azonos volt az előadóéval. Megvesztegették barátaim rábeszélései s főleg az akkori állapotok, hiszen a tanítói, akkor nagyon is szerény díjazás, másrészt a középiskolák csekély száma mellett aligha is lehetett volna megvalósítani a középiskolai érettségire alapított pedagógiai akadémia gondolatát, holott a képzés idejének kiterjesztése már sürgető szükség volt az ijesztő túlterhelés miatt. De ha a büntetőjog szerint bűnös a megvesztegetett, nem kevésbé bűnösök a vesztegetők. A tanítóképzés idejének meghosszabbításáért a század két első évtizedében mi is, akik az akadémiai képzés álláspontját foglaltuk el, bármit megadtunk, oly égetővé vált ez a kérdés.

Ily viszonyok közt éltünk, amikor kitört a világháború és reánk szakadt a rettenetes tanfolyam, melyet a történelem diktált élénk. A vészfelhők elvonultával még alig ocsudtunk föl kábulatunkból, amikor *Haller István* miniszter az idők szavának megértésével *proklamálta az akadémiai tanítóképzést*, s megbízta az Egyesületet, hogy megfelelő tantervet dolgozzon ki a hat évre terjedő tanítóképzés számára.

Az Egyesület ekkor először került abba a helyzetbe, hogy éreznie kellett, hogy elhaladt fölötte az idő. Elfogadta most a pedagógiai akadémia-nak immár megérett és miniszterileg propagált gondolatát, s a válaszmány 1920 január 2.-án kimondta, hogy: „a tanítóképzés főiskolai jellegű intézménnyel fejeződjék be.“ *) De, fájdalom, annak a bizottságnak a kezén, melyet a hatéves tanítóképzés tantervének elkészítésére a válaszmány kiküldött, az akadémia gondolata teljesen elsikkadt. Jelszól fogadta el ez a bizottság a „hosszúlélegzetű tanítóképzés“ elvét, s lett a tanítóképző középiskolának és pedagógiai akadémia-nak szánt és ígérkező reformból egy hatéves preparandia.

Ez a tanterv került 1921-ben az újjászervezett Orsz. Közokt. Tanács elé bírálat és újraalkotás végett. A Tanács még rontott rajta azzal, hogy a különben becses anyagot megnyirbálta, megtépázta s öt évre sűrítette. Az akadémia szóba sem került; az már korábban megbukott a tanítóképző tanárok előtt. A hatéves képzést is leszavazta a Közokt. Tanács. Sőt leszavazták már előbb a megkérdézetet felekezeti, sőt mi több: állami képző-intézetek is.

Egyesületi elnökségünk bizalma révén s a miniszter úr kinevezése alapján akkor az Orsz. Közokt. Tanács előadó tanácsosa voltam. De ötéves itteni működésem alatt vajmi leverő, sőt fájdalmas tapasztalatokat szereztem. Nagyon csekély véleményt táplálnak ott a tanítóról. De én ezen nem csodálkozom. Annak az előkelő pedagógus-testületnek tudós tagjai egyetemi tanárok, akik teljességgel nem ismerik a tanítóképzést, nem ismerik a tanítót, nem

*) *L. Magyar Tanítóképző* 1920. évf. 1—2. sz. 29. 1.

nem értik törekvéseit, mert nem ismerik a népnevelést és föladatait. Ott „spekuláció útján” jutnak el a tanítóképzés bizonyos ismeretére. S ez onnan van, mert ezek a kiváló férfiak nem vesznek részt a tanítóképzésben. Előttük az tehát ismeretlen föld. Bezzeg, amiben részesek: a középiskolák munkáját, célját, törekvéseit jól ismerik és szívük szerint szeretik is; féltő gonddal örködnek fölötte és hathatósan támogatják. Mi nem vagyunk ebben a kedvező helyzetben. Tanítóképzésünkben hiányoznak azok az értékek, melyeket a magyar tudományosságban *ők* képviselnek, hiányoznak a tanítóképzésnek és a tanítói műveltségnek mérhetlen kárára. Viszont azokat az értékeket meg, amelyeket hat évtized alatt (mióta t. i. tanítóképzésünk van) mi adtunk a magyar közoktatásnak, nem ismerik, alig is értékelik. És ebből származik az a nagy szakadék, mely köztük és köztünk kezdettől fogva tátong. És én nem leszek tovább az a naiv ember, aki higgyem, hogy tanítóképzésünket a kor-kivánta magaslatra az ő hatalmas közreműködésük nélkül fel tudjuk emelni. Viszont az a nagyképű sem vagyok, hogy azt gondoljam, hogy *ők* a maguk tudományosságával meg tudják alkotni a jövőendő jó tanítóképzését anélkül, hogy azokat az értékeket, amelyeket a jelen tanítóképzés termelt ki magából, figyelembe ne vegyék, meg ne ismerjék, el ne fogadják.

Én nem tudok elképzelni egy, a kor színvonalán álló tanítóképzési reformot az eddiginél magasabb tudományosság és a jelen tanítóképzés hat évtizedes pedagógiai vívmányai nélkül. Ezért kívánom, hogy akik eddig nem ismertek s lebecsültek bennünket, azok is vegyenek részt és pedig tétleg, a tanítóképzésben. Viszont tiltakoznám az olyan tanítóképzés ellen, *amelyet nélkülünk csinálnának meg.*

Pedig ez a veszedelem fenyeget bennünket. Egyesületünk, mely különben tisztes multjában sohasem törekedett, legalább program-állításban, megelőzni a kort, hanem hol kisebb, hol nagyobb lépésben, de mindig a társadalom fejlődése *után* járt és csak kisebb igényeket törekedett kielégíteni: most, midőn az idők magasabb lendületet sürgetnek, program nélkül maradt. Mert ami programot az előadó most hirtelenében előterjesztett, azzal ma már aligha lehet megélni. Ezt az elkészett programot, melyet fenyegető vész kényszerített ki belőlünk, túllícitálta az idő, keresztülgázolt rajta az élet. S még ezt is, ha a vész netán elmulik, vajjon nem fogjuk-e visszavonni? Mert aligha őszinte program ez. Vajmi szegényen állunk mi, t. Egyesület! Pedig senki sem rabolt meg bennünket. Mi fosztottuk ki magunkat, amikor eddig soha, semmi formában nem kellett nekünk az akadémiai képzés. És most itt dörmöböl a kapunknál és készül megvalósulni akaratunk ellenére és talán nélkülünk...

Ez valóban megdöbbenő és lesújtó ránk nézve. Mi most már a teendő, hogy eszméinket, értékeinket, vívmányainkat, sőt önmagunkat megmentsük? Mi az Egyesület teendője? Minden kormány azt cselekszi hasonló esetben, hogy *kisajátítja az ellenzék programját*, élére áll a reformtörekvéseknek s iparkodik az ellenzék követeléseivel legalább is egyenlő értékeket nyújtva, a reformot a saját kormányzati szempontjainak, érdekeinek, céljainak s a köz javának megfelelően megvalósítani.

Amely kormány az idők követelésével szembe s tagadó álláspontra helyezkedik, konokul ellenáll: maga válik ellenzékké s tétben hordja bukása csiráit.

Bátor vagyok az előadó javaslatával szemben határozati javaslatot előterjeszteni:

1. A tanítóképzés teljes középiskolán és (gimnáziumi, reálgimnáziumi vagy reáliskolai) érettségi vizsgálaton, mint általános műveltséget biztosító fokon épült, *legalább két teljes évfolyamra* terjedő, *akadémiai* szinten álló és akadémiai jellegű pedagógiai intézetben (pedagógiai akadémiában) történik.

E pedagógiai akadémia felöleli a filozófiát, filozófiatörténetet, az elméleti és gyakorlati pedagógiát, a szociológiát, gazdasági és közgazdasági, végül az alkotmánytani ismereteket.

A gyakorlati kiképzés érdekében osztott és osztatlan gyakorló-iskolákkal van ellátva.

2. Egyetemi városokban kapcsolatba állítandó az akadémiai képzés az egyetemmel oly módon, hogy bizonyos tárgyakat, mint: a filozófiát, szociológiát, közgazdaságtant és bizonyos jogi ismereteket az egyetemen hallgatnak a tanítónövendékek s e tárgyakból ott is kollokválnak.

3. Minthogy a mostani tanítóképző-intézetek internátusaikkal, mint tanítói nevelő-intézetek továbbra sem nélkülözhetők, mert a tanítói pálya megfelelő ránevelést kíván — tehát fenntartandók, de mint *szemináriumok*, ahol a középiskola négy felső osztályát és az akadémiát látogató ifjúság megfelelő kedvezményes ellátásban és megfelelő nevelésben részesül.

4. A pedagógiai szeminárium *iskolai jellege* sem szűnnék meg. Itt nyerne a középiskolát látogató növendék oktatást azokban az ismeretekben, melyek a középiskolai tantervből hiányzanak, de a tanító szempontjából szükségesek, mint: a kertészet, ének és zene, kézimunka (szlőjd).

5. A pedagógiai akadémiának a tanítóképző-intézetek pedagógiai vívmányain kell felépülnie s a tanítóképző intézetből kell kifejlődnie.

Ehhez képest a pedagógiai szemináriumi és akadémiai tanárok és gyakorló-iskolai tanítók a képző-intézetek tanárai és gyak. isk. tanítói sorából léptetendők elő. Amennyiben a képzői tanároknak a megfelelő egyetemi kvalifikációjuk nem volna meg: a közokt. miniszter intézkedik átmenetileg az iránt, hogy e végből szervezett egyetemi tanfolyamokon az akadémiai tanári kvalifikációt minden tanítóképző tanár megszerezhesse.

6. Ped. akadémiai tanár a jövőben is csak az lehet, aki a pedagógiai akadémia szabályszerű elvégzése után szerezte meg a ped. akadémiai tanári minősítést, mely a doktori fok után, erre miniszterileg kinevezett vizsgáló bizottság előtt letehető államvizsga útján nyerhető el.

7. A ped. szemináriumi internátus felügyelői és nevelői átmenetileg a jelenlegi képesítéssel bíró, később akadémiai végzettségű tanítók. Az akadémiai internátus felügyelői átmenetileg a jelenlegi képesítéssel bíró képző-tanárok, később akadémiai képesítéssel bíró tanárok.

Az internátus igazgatója és az akadémia rektora nem lehet egy és ugyanaz a személy.

Köveskúti Jenő.

2.

A témát, amellyel most foglalkozunk, ha már egyszer azt tárgyalásra kitűztük, oly óriási fontosságú kérdésnek kell felfognunk, mellyel mi, akik az ügyhöz multunknál fogva a leghivatottabbak vagyunk hozzászólni, kell, hogy a legnagyobb higgadsággal, világos és pártatlan fővel és a legideálisabb őszinteséggel, komolyan foglalkozzunk.

Kutatva azokat az okokat, amik bennünket e tétel napirendre tűzésére készítettek, furcsa megállapításra jutunk.

Régóta hallani mindenféle oldalról megbízható és megbízhatlan híreket, melyek arról szólnak, hogy a tanítóképzést meg akarják reformálni. Erre mi, anélkül, hogy erre felszólítást vagy megbízást kaptunk volna, elkezdettünk e dologgal foglalkozni. *Külső nyomás* hatása alatt indult meg tehát egyesületünkben ez a munka és nem önmagunktól; nem belső lelki szükséglet ösztönzött bennünket arra.

Foglalkozunk a dologgal anélkül, hogy komolyabban és alaposabban számot vetettünk volna azzal, vajjon szükséges-e egyáltalán a mai tanítóképzést megreformálni; vajjon tényleg oly lehetetlenül rossz-e a mai tanítóképzés, hogy le kell azt tartozni teljesen és egészen más alapokon nyugvó és más irány felé induló vadonatúj tanítóképzést kell teremteni.

Ennek a szükségletnek a megállapítása lett volna és most is ez az első kötelességünk.

Hangsúlyozom: tárgyalja a tanítóképzői tanárság egyeteme ezt a kérdést minden további munka előtt legelőször arról az oldaláról, hogy *vajjon a tanítóképzői tanárság véleménye szerint a tanítóképzés mai iránya jó-e, vagy rossz; megváltoztatására van-e szükség, vagy nincsen?*

Megállapításunkat, mint mai gondolkodásunk alapját és jövőendő munkálkodásunk gerincét szögezzük le.

Véleményem ebben a dologban az, hogy *a tanítóképzés reformjára abban az értelemben, hogy az a mai irányzattól és módtól teljesen eltérő legyen, egyáltalán nincsen szükség.*

A mai öt éves tanítóképzés általános iránya jó, mert a jó tanítóvá való nevelést tűzi ki célul és ezt a célt a mai tanítóképzők kitünő tanerőik és gyakorló iskoláik segélyével majdnem el is érik. Hogy az eredmény nem teljesen tökéletes, az nem a képzők és nem a tanárok hibája. Ezen különben segíteni vajmi könnyű; nem kell hozzá más, csak *a képzőkbe kerülő anyag kiválogatási módjának kell megváltoznia; a zagyva tantervet kell praktikusabban összeállítani; a pedagógiai irányzatot kell még élesebben és gyakorlatiasabban kidomborítani; a kiképzés idejét kell 6 évre kitolni; a tanítóképzőket kell a célnak megfelelően modernül felszerelni és a tanítóképzők tanárainak és a gyakorlóiskolák tanítóinak kell megadni becsületes munkájukért az őket megillető tisztességes fizetést*, hogy azok minden anyagi gondtól mentesen, a maguk teljes energiájával, nyugodtan és az eddigi lelkesedéssel élhessenek hivatásuknak.

Az öt éves képzőbe ma olyan tanulmányag kerül fel, amelyre előképzettség tekintetében számítani nem lehet, azok alapismerete nagyon vegyes és hiányos. De minek is tudna többet, hiszen a képzőkben mindent újra előlről kezd! A tantervnek ez a nagy hibája rontja le a közvélemény előtt a tanítóképzők tekintélyét. E hibán azonban könnyű segíteni azzal, ha a tanítóképzők tantervi anyagát a középiskolák négy alsó osztályának egyesített tantervére építenénk folytatólagosan s képzőintézeti növekedék csak az lehetne, aki a négy éves középiskola elvégzése után az illető képzők tanártestülete által megvizsgáltatnék, vajjon testi épség, zenei hallás és kézügyesség tekintetében megfelel-e; magyar helyesírása, mennyiségtani ismeretűi stb. megütik-e azt a mértéket, amire a képző tanterve építve van. Ez a felvételi szükséges azért, mert intelligens anyagra van szükségünk s a jeles bizonyítvány nem mindig hű képe a tudásnak. Ennek a felvételi vizsgálatnak már júniusban meg kellene történnie, hogy a visszautasított tanulók semmi akadályba ne ütközzenek a más pályákon való elhelyezkedésre nézve.

A felvételi vizsgálatok beállításával kettős célt érnénk el: a) tekintélyt nyerne a tanítóképzés, mert abba nem juthatna be akármilyen előképzettségű egyén s így nagyobb tekintélye lenne az azt elvégzett tanítónak is; b) értelmesebb és egészségesebb anyag kerülne be a képzőkbe, amellyel el lehetne érni a célt. Ezzel megdőlné a tanítóság egyik fő kifogása a mostani tanítóképzők ellen.

Maguk a képzők *kétfazatosok* lennének. Az alsó négyéves tagozatban elvégeznék az összes közismereti tárgyakat, alapot szereznének a művészeti és technikai ismeretekhez; a felső tagozatban két év alatt az elméleti és gyakorlati pedagógia, a különféle praktikumok, a magyar nyelv, a hazai történelem taníttatnék és az egyes népiskolai tantárgyak anyagának és tanítási módszerének a szaktanárok vezetése mellett való részletes feldolgozása történnék. Szóval: az alsó tagozatban a középiskolában szerzett ismereteket tisztáznák, kiegészítenék és bővítenék, míg a felső tagozat tisztán a népiskolai pedagógia, a magyar nyelv és történelem szolgálatában állana. Középiskolai érettségivel bíró növendék csak az esetben lehetne a felső tagozat első évfolymának hallgatójává, ha a középiskola négy felső osztálya és a képzők alsó tagozata között mutatkozó különbözetből (ének, zene, rajz, kézimunka, népi iskolai vonatkozások stb.) kiegészítő vizsgálatot tenne.

Hogy milyen képzettségű egyének lennének az idevaló tanárok, az vita tárgyát nem is képezheti. A mostani képzői tanárság ezen iskolatípusnak a jövőben is kifogástalanul megfelelné. Érdemes és nagynevű elődeinknek, valamint önmagunk fáradtságos és eredményes munkájának a lebecsülése lenne az, ha a mai tanítóképzés rossz voltát és munkánk haszontalanságát mondanánk ki. A mai tanítóképzés lehet részleteiben hiányos, de alapjában véve kitűnő. Mikor nemrég *Köveskúti* ugyanezt mondta, a tanítóság vezérférfiai bólogatással ismerték el ennek igaz voltát. Nos? Ha a képzők jók, mirevaló akkor azok lerombolása! Nem jobb-e a már meglévőt még tökéletesebbé tenni, mint egy új iskolafajtával — amely nagy szóvirágok közepette indul meg — kísérletezni?!

A meghallgatott javaslatok közül, bár azok mindenikében vannak nagyon jó gondolatok, egyiket sem fogadhatom el. Nem fogadhatom el azért, mert azok mindenikéből hiányzik az idealizmus, hiányzik az abszolút őszinteség. Mindenikben rejtett célok vannak, melyekről a javaslattevő nem akar említést tenni. Egyik sem szól arról, milyen legyen az ideális magyar tanító, egyik sem szól részletesen megvilágítva arról az útról, amelyen haladva az ideális tanítót megteremthetjük; egyik sem függetleníti a kérdéstől a maga személyét (értem alatta: az állásban lévő képezdei tanárt, avagy a létesítendő főiskolában és szemináriumokban aránylag magas álláshoz jutandó tanárt vagy fővárosi tanítót), félvén, hogy a reformok a mostani képezdei tanárt esetleg feleslegessé teszik. A mi személyünket és a képezdei tanárképzés ügyét ebből a kérdésből teljesen ki kell kapcsolni. Szerintem a népiskolai tanítónak a kisujjában kell lennie az összes népiskolai tantárgyaknak és azok tanítási módszerének s hogy ezeket uralja, ezek körénél azokból többet is kell tudnia; a legnagyobb részletességgel kell ismernie hazánk földrajzát, történelmét, alkotmányát; ismernie kell a tanügyi közigazgatást, a falu életét és szokásait s jártasnak kell lennie a társadalomtudományokban is. Ezt egyik javaslattevő tervével sem lehet elérni, mert a Molnár-féle új középiskola megvalósítása nem hihető, míg *Köveskúti* tervezete tanítani nem tudó s óriási tekintélyt követelő tanítókat adna az országnak.

Molnár Oszkár egyébként nagyon szimpatikus javaslata csak azért óhajt egy alsó fokozatot, mert ott akarná a tanítóképzés reformjával kapcsolatosan esetleg feleslegessé váló képzői tanárságot elhelyezni. Ezért hangsúlyozza az alsó tagozat szükségességét, de ennek létjogosultságát azonnal agyonüti azzal, hogy a középiskolai érettségivel bírók minden további nélkül a felső tagozatba léphetnek. Ha az így lenne, kérdelem: mi szükség volna akkor a tanítóképző alsó tagozatára? Hiszen magától értetődőleg minden szülő a középiskolát végeztetné el gyermekével, mivel érettségit szerezve, nagyobb választéka lesz az életpályák között. Az alsó tagozatnak nem lenne növendéke, hacsak arra nem gondolunk, hogy az ifjúság szamarabbjaiból, avagy a szegényebb néposztály gyermekeinek segélyekkel való odacsalogatásával megfelelő számot kapnánk. Szomorú dolog lenne ez s a tanítók intelligenciája és tekintélye tekintetében ott lennénk, ahová a mádi regálébérlő jutott.

Köveskúti Jenő javaslata azon cél szolgálatában áll, hogy a tanítóképzés megreformálása által a tanítóknak nagyobb legyen a tekintélyök s ezért ő a tanítóképzést részben az egyetemre óhajtja terelni. Szerinte, ha a leendő tanítókat egyetemi tanár fogja kollokváltatni, akkor többre is fogja becsülni őket. Ez a felfogás hű képe a mai kor szomorú gondolkodásának. Hát csak az a jó, csak az az okos, amit egyetemi tanár csinál? Csak azt a tanítót lehet becsülni, akit egyetemi tanár kollokváltatott?! Csak azért, hogy az egyetemi tanárok tudománya kapcsolódjék a mi pedagógiánkkal, nagy hiba lenne a tanítók képzésébe az egyetemi tanárokat bevonni. Nekünk nem tudós tanítók kellene, de pedagógus tanítókra van szükségünk s ezen cél elérésében amazoknál jobb tanerők vagyunk mi.

Különben is annak, hogy a tanítók nem részesülnek olyan elismerésben, amit iskolázottságuk és munkájuk után megérdemelnének, az oka nem abban van, hogy őket nem egyetemi tanárok tanították, hanem az ok itt az anyagiakban, a falu társadalmi életében való fura elhelyezkedésükben, az egyes egyének hibáiban rejlik.

Azt mondja továbbá *Köveskúti*, kell a reform, mert a tanítóképzők nem tartottak lépést más iskolák fejlődésével s példaképen a műegyetemet hozza fel. Lehet-e vajjon ezt a kettőt összehasonlítani? Ott a technika haladása automatikusan tolta szét a kereteket, de vajjon oly mértékben változott-e a kis gyermekkel való bánásmód és a tanításmód, hogy immár a nevelni és oktatni tudást csakis az egyetem segítségével lesz képes a tanító elsajátítani?! Erre teljesen elegendők a mai képzők, csak a szaktanárok legyenek jobban felítve tantárgyaik népiskolai szellemével és módszerével. És ha emellett több időt nyerünk a praktikus pedagógiai irány kidomborítására, akkor a mai képzőknek az általam említett két tagozatra való osztásával, bármi is lenne ennek az iskolának a neve, a lehető legkitűnőbb tanítókat adhatnánk hazánknak.

Nem fogadom el tehát egyik javaslatot sem, hanem ezekkel szemben a következő indítványokat teszem:

1. Mondja ki a tanítóképző tanárság, hogy a tanítóképzés mai irányával és rendszerével általában meg van elégedve s a tanítóképzés mai menetét gyökerében megváltoztatni, különösen azt az egyetemre terelni, a magyar néptanítóvá való nevelés elérésére nézve károsnak tartja.

Ellenben nagyon kíváncsok, hogy a népműveltség emelése érdekében a képzőkbe intelligensebb elem kerüljön be; amit úgy óhajt elérni, hogy a középiskolák négy osztályát végzett növendékeit felvételi vizsgának veti alá, melyen

a megkívánt rátermettség és tudás tekintetében lennének a tanítói pályára jelentkezők megvizsgálva.

2. Mondja ki a képzői tanárság, hogy a mai tanítóképzők kereteit bővíteni kell, a túlterhelést pedig megszüntetni. Ezt úgy véli elérni, hogy a képzők mostani tantervét átalakítaná oly értelemben, hogy az a középiskolák négy alsó osztályának tantervére ráépítenék, mindenütt szem előtt tartva a tantárgyakban és azok tartalmában a leendő néptanító érdekeit és szükségleteit. Ez a fok lenne az új képzők 4 éves alsó tagozata. Ez és az utána következő 2 éves felső tagozat gyakorlati és elméleti pedagógiai irányzatával és nemzeti jellegű tantárgyaival biztosítaná az intelligens pedagógus magyar néptanító kialakítását.

Mihalik József.

3.

Minden erőnkől arra kell törekednünk, hogy e nagyfontosságú kérdésben olyan programot tüsszünk ki, mely a magasabbrendű szempontok mellett a tanítóság igényeit is kielégíti.

Molnár Oszkár tervezete, meggyőződésem szerint, szembetűnően ezeknek a kívánalmaknak a mérlegelésével készült, s bár egész koncepciójában nem kifogástalan, nagy vonásaiban és alap gondolatában mégis elfogadható.

Legnagyobb érdeme ennek a tervezetnek, hogy a több mint félszázados fejlődésében elvitathatatlanul magas színvonalra emelkedett tanítóképzésünket nem támadja meg gyökerében, hanem magából, a jelenlegi tanítóképzőből igyekszik kifejleszteni a magasabbfokú szakiskolát. Az előadó tehát anélkül, hogy lerombolná az utóbbi évtizedekben valóságos reneszánszkorát átélt tanítóképzőt, megtartja annak 4 évfolyamos alapszakisát s erre kívánja ráépíteni a 3 évfolyamos második tagozatot, a főiskolát.

Egyesületünk régi érdemes tagja, Köveskúti igazgató úr azt hangoztatja, hogy elérkezett a kor, az idő a döntő lépésre, t. i. a képzésnek részben a középiskolába való szemináriumszerű áthelyezésére s az erre építendő főiskolai tanítóképzésre. Hogy miért érkezett el az idő a félszázad óta minden más iskolafajnál lendületesebben fejlődő tanítóképző, tehát egy elismert és egészséges intézmény szétrombolására s ezzel szemben a népoktatás mai színvonalát is veszélyeztető kísérletezésre, nem értem. Hiszen az idő, a kor csakugyan nagyot változott, de változott-e, jutott-e közelebb a tanítóképzés feladatához a középiskola? Viszont a tanítóképző már az újabban beállított V. évfolyammal is minő lépést tett előre úgy szakműveltség, mint az életre, hivatásra való nevelés terén! Mikor és miben tudja a középiskola csak a néhányad részét is nyújtani azoknak az életre szóló ismereteknek, mellyel a tanítóképző ellátja növendékeit s vajjon a latin nyelv kivételével melyik az a tárgy, melyben a tanítónövendék becsülettel meg ne állaná helyét a középiskolai tanuló mellett? Nem mondom, egyes tárgyaknál, hiszen a tanterv és a reáfordított idő között is van különbség, tehát a két tanuló ismeretanyaga sem lehet egyenlő, de egymás mellett mindig becsülettel megálló, s gyakorlati szempontból nem ritkán a tanítójelölt előnyére.

Szabaduljunk meg tehát az érettségire épített tanítóképzés gondolatától s törekedjünk olyan tanítónévelésre, mellyel harmonikusan képzett egész embereket és cselekvőképes harcosokat állíthatunk a magyar kultúra szolgálatába! Ezt a célt a középiskolához ragasztott 2 éves tanítóképző egyáltalában nem szolgálhatja. Nem szolgálhatja az időnek rövidsége, az anyagnak

túlzsufolttsága miatt és főképen azért, mert a pályára való rászabadítás folytán a jelöltek többsége olyan rétegből kerül ki, akik anyagi vagy szellemi kényszerűségből az egyetemről leszorulnak.

Ezzel szemben a tanulóanyag kiválasztása ma is elsőrendű. Átlag 2—300 folyamodóból csupa színjelesek jutnak a 30—40 tagu I. osztályba, honnan, ha képességet nem éreznek a tanítói pályára, még idejekorán (az I.—II. évben) más iskolába léphetnek. Szóval, a mai tanítóképző kitűnő anyagával szemben az érettségire épített képzés, őszinte meggyőződésem szerint, megint odajuttatja a tanítóképzőt, hol ezelőtt 40—50 évvel volt, csupán a: „Rossz diák vagy, menj el prepának!” eltessékelés köszönt be új variációval: „Tanárnak, orvosnak, ügyvédnek nem felelsz meg, menj el tanítónak!”

Természetesen, nagyon jól tudjuk, hogy megvannak a mai tanítóképzőnek is a hibái, de ezek a hibák az évfolyamok és a színvonal emelésével igen szépen orvosolhatók. Ez a szándék vezette *Molnár Oszkár* is javaslata elkészítésében, ki az egységes nevelés megbontása nélkül, nyilvánvalóan a tökéletesebb megoldás gondolatával propagálta a két tagozat szükségességét.

Tévedés azonban azt hinni, hogy ez a tervezet az alsó tagozat megjelölt programjával új középiskolát konstruál. Ez a tagozat az időelőtti túlzott pedagógizálás helyett a fősúlyt tagadhatatlanul az intellektuális képzésre fordítaná, de mégis az egész ember-, az eszményi tanítónevelés szempontjából ez olyan előkészítő iskola lenne, melyet semmiféle más iskola nem pótolhat.

Ám, *Molnár Oszkár* éppen ennél a pontnál váratlanul mégis elejti a fonalat, mikor megengedi, hogy az érettségizett növendék felvételi nélkül lépjen a felső tagozatba. Véleményem szerint az előképzettséget és a hivatásnak megfelelő arravalóságot, hacsak formális, könnyebb fokú vizsgálattal is, feltétlen meg kell vizsgálni.

Nem tartom helyesnek a felső tagozatban az internátus megszüntetését sem, sőt éppen ezzel kell biztosítani a főiskola létszámát s a szemináriumi nevelés fontossága mellett a kiválóbb növendékeknek a tanítói pályán való megmaradását.

Jóllehet az előadó németországi példákra hivatkozik, a felső tagozat számára szintén sokallom a 6 szemesztert s teljesen elengedőnek tartok 4 szemesztert, azaz 2 évfolyamot.

Végeredményében a *Molnár Oszkár tervezetét* a következő módosítással tartom elfogadhatónak:

1. A T. T. O. E. a történelmi fejlődés megőrzésével a jelenlegi tanítóképzőt 6 évfolyamra olyképen kívánja kibővíteni, hogy annak 4 évfolyamból álló alsó és 2 évfolyamból álló felső tagozata legyen.

2. E két tagozat együtt szerves egészet alkot és neve: Tanítóképző Főiskola.

3. Mindkét tagozatnak nagy vonásokban jelzett tananyagbeosztását elfogadom és ezekben a latin, francia v. más nyelvek fakultatív tanítását — az önművelés szempontjából — célszerűnek tartom.

4. Az alsó tagozat érettségi vizsgálata jogosítson fel bármely főiskolába való beiratkozásra éppúgy, mint a reáliskolai érettségi.

5. Középiskolai érettségivel azonban a Tanítóképző Főiskola felső tagozatába csak felvétellel lehet beiratkozni.

6. Az internátusok a felső tagozat számára szintén kívánatosak, ahol

a jelöltek szemináriumi továbbképzésére és társadalmi nevelésére különös gond fordítandó.

Alapgondolatában végül is szerencsésnek mondom az előadó tervezetét s üdvözlöm azért, mert ugrásszerű pedagógiai kísérletezés és álmadozás helyett, az evolúció tiszteletben tartásával, a modern tanítóképzőnek olyan perspektíváját adta, mely a legmesszebbmenő igényeket is kielégítve, a nemzetnevelés nagyfontosságú feladatának teljes mértékben megfelel.

Nagy Ferenc.

4.

Ha egyáltalában szükséges a tanítóképzés reformja, úgy azt csak a nemzetnevelés szempontjából vizsgálhatjuk. Ennek pedig *Köveskúti* javaslata nem lenne előnyére, mert a középiskolai érettségire épített kétéves akadémiai képzés mellett lehetetlen lenne igazi tanítóvá formálni a lelkeket. Az egyetemre való bekukkanásnak sem volna semmi értelme. *Köveskúti* és a középiskolai érettségi hívei azzal érvelnek, hogy a mostani tanítóképzőbe lépő tizenéves ifjú még nem érett arra, hogy pályát válasszon s ugyanakkor azt kívánják, hogy a középiskola négy felső osztályában szemináriumi kiképzésben részesüljenek azok, akik tanítók akarnak lenni. Hiszen akkor ezek is tizenéves korban választanak pályát! És kik választanak a tanítói pályát? Azok a középiskolai diákok, akik a IV. osztály elvégzése után észrevennék, hogy aligha bírják majd az egyetemi tanulmányokat, tehát a gyengébb tanulók. Ez volt már így a múltban is, mikor több protestáns gimnáziummal kapcsolatban tanítóképző is volt, melybe csak a gyengébb tanulók, a lenézett „prepák” jártak. Alig tizenöt éve szűntek meg az ilyen „tanítóképzők”. Kár lenne újból életre kelteni! Ez a rendszer nagyon gyengitené a középiskolai érettségit kívánóknak azt az érvét is, hogy a jövő tanítói együtt nevelkedjenek a közép-osztállyal azért, hogy nagyobb tekintélyük legyen. Ez a középiskolai szemináriumozás csak ártana a tanítói tekintélynek, mert már ott látnák a diáktársak, hogy kik azok, akik nem készülnek az egyetemre s az ifjú lélek természetében benne van, hogy lenézi azt, aki egy-két évvel kevesebbet tapasztalja az iskola padját, mint ő. Az érettségi nem adhat tanítói tekintélyt. Azt csak a helyesen formált tanítói egyéniség, a műveltség, a szaktudás biztosíthatja, melyet az érettségire épített két-hároméves akadémiai rendszer nem tudna nyújtani. A mostani tanítóképzés már kiállta a tűzpróbát. Ez már eredményekről számolhat be. Alkotott igazi népiskolai pedagógiát s olyan tanítókat adott a nemzetnek, akik úgy általános, mint pedagógiai műveltségükkel megállják a helyüket. Csak gondtalan megélhetést kellene részükre biztosítani, hogy minden erejüket hivatásuknak szentelhessék. Ezt az intézményt lerombolni s helyébe egy ismeretlent építeni, a nemzet ellen való véték lenne. Érthető, mert a természetes fejlődés folyamánya, hogy fejlesztésre gondolunk. Fejlesszük hat évfolyamúra, de a bevált alap megbolygatása nélkül úgy, hogy a két felső évfolyam főiskolai jellegű legyen. Felfogásom sokkal inkább simul *Molnár* Oszkár felfogásához, ki a porosz rendszert kívánja meghonosítani, de azzal sem értek mindenben egyet, mert azt látom, hogy ő a tanítóképzést valami újfajta középiskolával akarja összekötni. Mostani képzésünknek egyedüli hibája a túlterhelés s *Molnár* elgondolása szerint ez a négy alsó évfolyamra még jobban ránehezednék, mert a tanítói hivatásra való előkészítés mellett még az érettségire való előkészítés is fokozná. Helyeslem azonban

javaslatának azt a részét, mely a felső két évfolyamon főleg a pedagógiai kiképzést kívánja. Emellett legfeljebb csak a nemzeti tárgyaknak adnék helyet. A három évet sokallom. Mérföldjáró csizmákban nem haladhatunk a fejlődés helyes útján. Mihalik felvételi vizsgálatait sem helyeslem, mert egy ismeretlen ifjú vizsgáztatásánál nem lehet eldönteni azt, ki való és ki nem való a tanítói pályára.

Javasolom tehát, hogy *a jelenleg öt évfolyamú tanítóképző fejlesztessék hat évfolyamúvá, melynek két felső évfolyama főiskolai jelleget kapjon, melyben csak a pedagógiai tárgyak adassanak elő.*

Drozdy Gyula.

5.

1. A kulturális fejlődés a nemzetek életében, ameddig ezek életerősek, meg nem állítható. Ha valamely intézmény nem felel meg többé céljának, ha tehát reformra szorul, ez a reform előbb vagy utóbb, de biztosan be is fog következni. Így vagyunk a magyar tanítóképzés reformjával is. A tanítóóság, a tanítóképző tanárok közül igen sokan úgy vagyunk meggyőződve, hogy tanítóképzésünk megérett gyökeresebb reformra. A kormány legutóbbi intézkedései, amelyekkel a 4 évfolyamu képzőt előbb 6 évfolyamúvá tette, de azután megelégedett az 5 évfolyamu szervezettel, továbbá egyéb újabb népoktatási bátor reformkísérletei szintén arról tesznek tanúságot, hogy a tanítóképzés reformjának kérdésében ő is keresi a megoldást, de — szerintünk — eddig nem találta meg.

Egyesületünk válaszmánya elé a tanítóképzés reformjáról eddig már több javaslat került, én itt főképen a *Molnár Oszkár* előadó és *Köveskúti* javaslatához szólok hozzá, mert nem értek egyet azokkal, akik lényegesebb reformot nem tartanak szükségesnek.

2. A két határozati javaslat bármelyikének megvalósulása nagy lépést jelentene a magyar tanítóképzés fejlődésében, én tehát örülnék, ha a tanügyi kongresszus bármelyiket elfogadná, vagy ha kormányunk bármelyiket magáévá tenné.

Molnár Oszkár igen találóan mutatta ki azt, hogy 4 évfolyamu tanítóképzésünk azért nem fejlődhetett már tovább, mert az első évfolyamtól kezdve végig egyidejűleg két főcél felé törekedett: *hogy a tanítójelölt a szükséges magas általános műveltséget megszerezhesse és hogy egyidejűleg a lehető legalaposabb szakképzésben is részesüljön*; hogy épen e két főelv egyidejű megvalósítására irányuló törekvésből származtak nehézségek. Ugyanis a szaktanárok szakjuk iránti buzgalmukban nem mindig fordítottak elég gondot a népiskolai pedagógiai célra, sokan közülök nem is szerették ezt a munkát és így a szakképzés szenvedett, mert a pedagógia tanára a gyakorlóiskola tanítójával ezeket a hiányokat nem pótolhatta egészen. Ahol pedig a szaktanár sokat pedagógizált, ott meg tárgya, tehát az általános képzés szenvedett. Tehát kimutatta *Molnár Oszkár* azt, hogy a magas általános képzésre való törekvés gátolta a szakképzésre való törekvést és megfordítva is. De még ott is, ahol egészen harmonikusan, tehát szinte ideálisan egymást támogatva folyt a kétirányú képzés, önként érthetőleg a 4 éves keretben a két főcélnek a megvalósítása csak egy bizonyos mértékig volt lehetséges és ezt a mértéket már a háború előtti években sem találtuk elégségesnek. Láttuk már akkor és így látta a minisztérium tanítóképzési ügyosztálya is —, hogy úgy az általános,

mint a szakképzést emelni kell, de ez a 4 éves keretben már nem lehetséges. Ezért aztán a háború, a forradalmak utáni első években, mikor az összeomlásra következő fejvesztettség idejében a nemzet megmentése eszközeit keresték, igen helyesen, szinte azonnal a *kulturfölény* és a vele járó kultura-emelés jelszavak lettek általánossá és ezek hatása alatt a közoktatásügyi kormány a tanítóképzést rendeletileg először 6 évfolyamra emelte, majd két évvel később a 6 évfolyamot ismét leszállította 5-re, anélkül azonban, hogy a képzésbe más belső szervező elvet vitt volna be. Megmaradt egészben véve, mint azelőtt, az általános és szakképzés összekeverve és így egymást nem támogatva, hanem inkább megnehezítve; bár az 5 éves tanítóképző számára kiadott tanterv az előző 4 éves tanítóképző tantervéhez képest azt mutatja, hogy az általános képzés a szakképzéstől némileg el van különítve, hiszen tulajdonképeni pedagógiai tárgy (nevelés- és tanítástan) csak a IV. o.-ban fordul elő először és a gyakorlati kiképzés és a gyakorlóban való hospitálás is csak ott kezdődik, a szakképzés mélyítésére azután az 5-ik év van főtartva. Feltűnő az is, hogy ebben a tantervben a zeneórák és kézimunkaórák száma is kevesebb, mint volt a 4 éves képzőben, ami természetesen nagyon helyes és egyttal szintén igazolja azokat a törekvéseket, amelyek az általános képzés emelésére és ennek a szakképzéstől való elválasztására irányulnak.

Molnár Oszkár éles logikájával a továbbfejlődés útját meg is találta a *kéttagozati tanítóképzés gondolatában*, mely szerint az alsó 4 évfolyam csak az általános műveltség adásával foglalkozzék, a felső 3 évfolyam pedig a szakképzéssel. Én eddig logikáját kifogástalannak tartom. Aki elfogadja azt az érvet, hogy az általános és szakképzés egyidejű megvalósítása nem segíti, hanem nehezíti egymást, annak kikerülhetetlenül a tagozott tanítóképző gondolatára kell jutnia. Hiszen előbb szabatos, világos ismerettel kell rendelkezünk valamiről, mielőtt ennek az ismeretnek pedagógiai feldolgozásáról szó lehetne; a pedagógiai feldolgozása valamely ismeretnek pedig filozófiai alapismereteink tudatos alkalmazásában áll; a csak többé-kevésbé tudatos, időelőtti szoktatásnak, *ránevelésnek* nem lehet nagy értéket tulajdonítani.

A ránevelés igen bizonytalan jelentésű fogalom. Nagyon emlékeztet a szoktatásra, tehát külső ráhatást jelent valakire. Pedig a nevelés lényege szerint egészen más valami, az két lélek érintkezése, találkozása valamely ismeretben, érzésben, akaratban. A két lélek találkozása alatt értem azt, hogy az akcióban lévő tanár lelke a tanítvány lelkében bizonyos mértékű reakciót idéz elő, a tanítvány lelke mélyében lévő, elrejtett képességek, erők megmozdulnak és ennek az aktusnak többszöri ismétlésére kibontakozás felé törekednek. *Ahol a lélekben a megfelelő erők hiányoznak, ott hiábavaló minden erőlködés a tanár, a nevelő részéről.* A lelki képességek kifejlesztése hosszabb ideig tart, mindaddig, amíg a tanítvány *önnevelésre* képesül. Mert ne feledjük el: minden tudatos nevelés tulajdonképen önnevelés. A ránevelés, szoktatás eredménye eszerint mindig bizonytalan. Ez a nevelő külső hatása a tanítványra, pedig a nevelés lényege az, ami a külső hatás mögött a lélekben végbemegy, tehát transcendens folyamat. Erről tudatosan a tanítvány csak lelki érettsége idejében tud számot adni. Maga a folyamat mindig csodálatos, rejtélyes.

Egyébként ezek a kérdések — amint látható is — alapvető kérdései a pedagógiának, mióta csak pedagógia van. Platon ideatana szerint a lélek

örökéleti lényege szerint kész és változatlan valami (idea) és az emberi testben való földi életében az érzéki dolgok hatása alatt csak *visszaemlékszik* változatlan lényegi voltára. Ez a felfogás tehát nem kedvez a nevelésnek, hiszen eszerint a nevelés csak nyilvánulhatóvá teszi azt, ami kész. A nevelés tehát nem változtathat rajta. Nagy tanítványának, Aristotelesnek metafizikai felfogása a *fejlődés* eszméjének jobban kedvez. Szerinte a létezés kétféle: van lehetőség szerinti létezés és megvalósuló létezés; csak az valósulhat meg, ami lehetőség szerint megvan. A körtefa magjában benne van a kész körtefa is, persze csak lehetőség és nem valóság szerint. Kedvező körülmények között azután ki is fejlődik. Bizonyos akciókra reakció keletkezik a magban, a benne rejlő erők megmozdulnak, lassan kibontakozik a fa. De körtefa magjából sohasem lesz almafa, sőt egy bizonyos fajta körte magjából sohasem lesz más fajta körtefa, legalább a bizonyos fajtától messze eső fajta nem. Csenevész, erőtelen magból nem lesz erőteljes fa. Ami nincs a mag lényegében, azt semmiféle kertész nem növesztheti ki. Ezt a felfogást a pedagógiának újabb felfogása megerősíti.

Aristoteles a szoktatás fogalmát azonban mégis bizonyos becsben tartja az erények tanánál, tehát a jellem kifejlesztésénél, de a fenti értelemben, azaz: csak meglévő lelki képességeket, hajlamokat lehet szoktatás, cselekvések gyakorlása által fejleszteni.

A tanítóképzőben a képzés vége felé, tehát ezelőtt a IV. év vége felé, most az V. évben a gyakorlati tanításokat vezető és megfigyelő tanárok épen azért csak a legritkább esetben vettek észre a tanítójelölteknek csak némileg kialakult tanítói, nevelői egyéniséget, még kevésbé kialakult „személyiséget“, mert ezek csak az érettebb ifjú kor fejleményei, legfeljebb egyes egyéni jelenségekről lehetett szó. Kifejezett egyéniségek különben általában ritkák. A tulnyomó többsége a jelölteknek csak olyat mutat ilyenkor, amit ráneveléssel, szoktatással, tehát bizonyos szuggerálással elsajátított, ami azonban — igen sok esetben — mint a felületes máz az edényről, hamar lekopik róla, amit a jelölt csakhamar leráz magáról. Akiben igazán volt képesség, „*hivatottság*“, az azután a tanítói állásban, a magányban, az önneveléskor kibontakozik és az erőihez képest kifejlődik és magával ragadja az egyént. Mert ezek a lényegben rejtélyes lelki erők egyuttal a *hivatottságnak*, *vocatio-nak* (Platon *erosa*, Aristoteles *vágya*) legfőbb tartalmát teszik, párosultan a szeretettel a pálya iránt.

Mert az önnevelésnek kedvez a magány, az önálló tevékenység, persze megfelelő tanulmány és gyakorlat után. Megható példája a *hivatottságnak*, az önnevelésnek és a lélek mélyében levő rejtélyes erő kibontakozásának Pestalozzi. Őt ugyancsak nem nevelték tanítónak, nevelőnek! Mégis, miután többször változtatott pályát, rátalált pályájára: a népnevelői apostolkodásra. Az első kudarc nem riasztja el. Sőt az utána következő több évig tartó magányban kialakul néptanítói lelkülete (*Egy remete esti órái, Lénárd és Gertrud stb.*) A kor is kedvez ennek. A napoleoni háborúk alatti nyomorban keresztény emberszerető lelke megtalálja pályáját, amelyen aztán sokat szenvedve, de isteni örömeiben is részesülve, ellenállhatatlanul halad rendeltetése befejezéséig, míg lelkét alkotójának visszaadta!

A ránevelés, szoktatás, tehát alsóbbrendű nevelői hatás, különösen a még nem érett korban alkalmazandó. A nevelés lényegileg transcendens hatás, amely mindig feltételezi a tanítványban a fejlesztendő képességet, erőt, enélkül eredménytelen. Az önnevelés, ameddig minden nevelésnek el kell jutni, csak

az érettebb korban lehetséges, miután az önmegfigyelésből, önbírálatból, saját akaratunknak öneveléséből áll.

Az önálló tanítás könnyebb, mint a kedély, akarat nevelése. A tanításnál az ifju ismerettartalmat tudatosan elemez, összesz, fogalmak tartalmát elemzi, fogalmak terjedelmét megállapítja, az inductiót, deductiót alkalmazza, stb. A kedély- és akaratnevelés közben még nehezebb problémák elé van állítva a tanítványok egyéni lelkének megfigyelésénél, az ethikai értékek mérlegelésénél, alkalmazásánál. A tudatos tanítás és nevelés tehát érettebb kort kíván a növendéktől, erre a 18, 19 éves ifjú még ritkán képes. Ez is indokolja a tanítóképzés befejezése idejének kitolását, egyuttal a magasabb általános műveltség és alaposabb szakképzettség követelését.

Visszatérve fejtegetéseinkre, úgy látjuk, hogy a kéttagozatu tanítóképző gondolata határozottan fejlődésképesebb reformra nyujt lehetőséget. Molnár ezzel magáévá tette a tanítóság által sürgetett reform alapgondolatát és ebben a *Köveskúti* javaslatával — az általános képzést a gimnázium és a reáliskola adja, melynek érettségijével léphet a jelölt a két éves tanítói akadémiába — is egyezik.

M. O. az alsó tagozatot a középiskola IV-ik osztályára helyezi és befejezteti érettségi vizsgálattal, amely a főiskolákra és egyetemekre is képesítene, kivéven azokat a szakokat, amelyeken a klasszikus nyelvek alapos ismerete kell; tanítatt benne a nemzeti nyelv és irodalmi, történeti, továbbá a matematika-természettudományi, azután a filozófiai propedeutikai tárgyakon kívül éneket, kézimunkát és kertészetet is, végül rendkívüli tárgyként a latin vagy egy modern nyelvet. Szerintem a latin és egy modern nyelv tanítása rendes tárgyakként volna szükséges. A felső tagozat számára aztán az ország egyes középpontjain volnának főiskolai jellegű tanítói szakintézetek, három évfolyamuak, az ezeknek elvégzésével szerzett diploma képesítene a tanítói pályára. Ezeket a szakirányú tanítói főiskolákat a mostani tanítóképzői iskola-fentartók tartanák fenn. *A középiskolai (gimn. és reálisk.) érettségi bizonyítvány külön felvételi vizsgálat nélkül szintén képesítene a tanítóképzői felső tagozatba való belépésre rendes hallgatóként.* Épen ez az utóbbi koncessziója okoskodásában az Achilles-sarok.

Mert mindenki azonnal méltán kérheti: miért kell akkor külön tanítóképző-intézeti alsó tagozat, mikor az általános műveltség adására itt vannak a történetileg bevált középiskoláink (a gimnázium két faja és a reáliskola)? M. O. okoskodásából csak az következtethető, hogyha a gimnázium és reáliskola épen úgy képesít a tanítóképzői szakintézeti tagozatra, mint a tanítóképző alsó tagozata: akkor ez utóbbira nincsen is szükség. Azok az érvek, amelyek az alsó tagozat mellett és a gimnázium, reáliskola ellen fel vannak hozva, nem elég erősek. Az ének, a kézügyesség, kertészet elsajátíthatók a felső tagozatban is. A középiskolai sok nyelvtanulás nem mondható egészen feleslegesnek, hiszen M. O. is — igen helyesen — akarja a latin vagy valamely modern nyelvet taníttatni, és akarja, hogy a tanítóképzői alsó tagozat érettségije képesítsen minden főisk. jellegű szakiskolákba való belépésre és az egyetemekre is.

És nem is lehet helytálló érvet felhozni arra, hogy a mostani középiskola nem adhatna megfelelő általános műveltséget a tanítói pályára lépőknek. Ha jó mint a papi, tanári, bírói és egyéb jogi, orvosi, stb. pályák előkészítő iskolája, lehetetlen azt mondani, hogy nem felelne meg mint a tanítói

akadémia előkészítő iskolája. Legfeljebb a klasszikus gimnázium ellen lehet felhozni azt, hogy túl sok időt fordít a klasszikus nyelvek tanítására, épen ezért volna a reálgimnázium és reáliskola a tanítói akadémia megfelelőbb előkészítő iskolája.

3. Hogyha a *tanítóképzés történeti fejlődését* vesszük figyelembe és csak futólagosan idézzük emlékezetünkbe annak főbb mozzanatait, értékeit: akkor már jóval nehezebb arra határoznunk magunkat, hogy az általános képzést más iskolára bizzuk és a szakképzéstől egészen elválasszuk. A felvilágosodott abszolutizmus kora megteremtí az általános népiskolát. Mária Terézia kerületi központi normáliskoláiban, vagyis legfejlettebb népiskoláiban indul meg a tanítóképzés. Azok a normáliskolai tanulók, kik a tanítói pályát választották, eleinte néhány hónapos, majd fél éves külön elméleti és gyakorlati képzésben részesültek a normálisk. tanítók részéről, mielőtt a tanítói pályára léphettek. A tanítóképző tehát a népiskolából, a gyakorlat talajából nő ki. Ezen kor felfogása szerint a tanítónak jól kell tudnia mindazt, amit a népiskolában tanítania kell és jártasnak kell lennie a tanítói gyakorlatban. A zenét is eleitől fogva tanították, hogy a tanítót a kántori teendőkre képessé tegyék. És eleitől fogva tanítottak olyan közhasznú ismereteket is, amelyekkel a tanító községében a népek segítségére lehetett. És ime ez a felfogás szinte a múlt század végéig megmaradt. A későbbi rendelkezések a szakképzést 2 évre emelték (1845). Az 1848. évi alkotmányos reformok nem változtattak a tanítóképzésen, tudjuk, történtek ugyan erre előkészítések a közoktatásügyi kormányban és az első tanügyi kongresszuson, de a szabadságharc miatt ezekre már nem került a sor. A Bach korszak magán a tanítóképzésen nem változtatott, előkészítő iskola ekkor már a népiskola mellett az al gimnázium, de a két éves szaktanfolyam megmaradt a minta főelemi iskola igazgatójának igazgatása alatt. A képesítés főelemi, elemi és altanítói állásra történik.

Az 1868. XXXVIII. t.-c. az, amely lerakja alapját a modern tanítóképzésnek, előkészítő iskolául megkívánja a középiskola alsó 4 osztályát, megkívánja a belépő tanítójelöltől a 15 éves kort és a tanítóképzést 3 évfolyamra emeli, úgy hogy a jelöltek ennek elvégzésével tanítói állást foglalhatnak és 1—2 évi gyakorlat után letehetik a tanítóképesítő vizsgálatot. Ez a törvény módot nyújt ugyan az általános és szakképzés emelésére, csakhogy azok, akik a tanítóképzést intézték és végezték, hosszú ideig nem tudnak még megválni a Mária Terézia-féle felfogástól. Most is az a felfogás, hogy az általános műveltség fejlesztésénél fontosabb az ismeretek pedagógiai feldolgozása és a gyakorlat. Az első tanterv (1869) igen szűkszavú és kezdetleges, a tanári kar igen vegyes az állami képzőkben is, úgy hogy akkor igazán az igazgatótól és a tanártestülettel függött egészen a tanítóképző jósága és bár voltak igen kiváló igazgatók és tanárok, a fejlődés egészbenvéve mégis csekély előrehaladást mutat úgy az általános, mint a szakképzés tekintetében. Az 1877. második tanterv alig valamivel jobb, de már 1882-ben felemelik a 3 évfolyamot 4-re és így a 4 évfolyamú képzőnek ismét új tantervre van szüksége és ez sem sikerült alkotás. Mivel maga a 68-iki törvény a 4-ik évfolyamot nem kívánja, a felekezeti képzők nagyobb része évtizedeken át 3 évfolyamuaknak megmaradnak és külön gyakorló iskolája még kevesebbnek van. Ekkor kezdik az állami képzők tanári karát felfrissíteni a Paedagogiumból kikerült fiatal tanárokkal és a 80-as évek végén alakul (1889-ben) a tanítóképző tanárok országos egyesülete és különösen az utóbbinak lelkes és

kitartó munkája a tanítóképzés belső életének fejlődésére, kiváló közszellem alakulására és úgy az általános, mint a szakképzés szabatos meghatározására, emelésére ellenállhatatlan hatással volt. Hogy a 70-es évek végén és a 80-as évek elején a tanítóképzés fejlődése észrevehetőleg megakadt, ehhez hozzájárult nagy mértékben az állam pénzügyeinek szinte teljes leromlottsága. Azonban mikor Wekerle zsenialitása csakhamar megjavítja pénzügyeinket, sőt egészen rendbe hozza, ismét minden téren megindul a fejlődés, a tanítóképzés fejlődése is. Mindenekelőtt javítják a középisk. tanárok fizetését, majd a tanítóképző tanárok fizetését, emelik a képzők ellátását is, bővítik az intézeteket internátusokkal, kezdődik a tanárképzés emelése és a Millennium idején már a legélénkebb élet van a tanítóképzők életében, a minisztérium népoktatási ügyosztályában és országos egyesületünkben is, mely utóbbi a millenniumi második országos tanügyi kongresszuson is méltóan töltötte be helyét. Az országos szakfelügyelet is megkezdí működését. Az újabb tantervek már modern kiváló alkotások. A felekezeti képzők nagyobb mértékű segélyezése most már lehetővé teszi az általánosabb fejlődést valamennyi hazai képzőben. Emelkedik úgy az általános, mint a szakképzés. Öröm volt akkor szolgálni az ügyet! A jelen század első éveiben azután dr. Neményi Imre kerül az ügyosztályba és csakhamar az élére és a kiváló első országos szakfelügyelővel, Sebestyén Gyulával együtt azután a belső életet mindenoldalulag a fejlődés oly magas fokára emelik, hogy tanítóképzésünk büszkeségévé válik hazánknak. A Neményi-korszak a 4 évfolyamú tanítóképző virágzó korszaka. Megoldatnak az általános és szakképzés kérdései, a szakképzésben az elmélet és gyakorlat, amennyire a 4 év lehetővé tette. Az intézeteknek úgy belső élete, mint adminisztratív ügyei, az internátusok vezetése mintaszerűen rendeztetnek, *a tanítóképzés eléri fejlődése tetőpontját*. Ám vérgetszerűen épen akkor következik be a szörnyű háború és a forradalmak pusztításai, amikor a fejlett tanítóképzés kihatása a hazai népiskolára és így a nemzetre általánosan érezhetővé vált volna. Így a Neményi-féle korszak eredményei nem válhattak teljesen a nemzeti népoktatás eredményeivé, a nemzet közkincsévé.

Mint említém, a háború előtt már tudtuk, hogy bővítenünk kell a keretet, ha fejleszteni akarjuk a tanítóképzést. Ez meg is történt a háború után, de szinte hirtelen és nem elég szerencsésen. Az 5-ik év csak hozzá van toldva a 4 évhez, belső más organizáció nem történt. *Mégis az 5 éves képző tantervében az általános képzésnek a szakképzéstől való elkülönítése felé való törekvés észlelhető.*

Az általános műveltséget és a szakképzést ez az ötödik év is kétségtelenül emeli.

Látjuk ebből a történeti áttekintésből, hogy a hazai rendszeresebb tanítóképzésnek elmúlt 150 éve alatt *az első nagyobbik felében* (1868-ig) nem sok történt a tanítóképzés rendezése, emelése céljából, a második kisebbik felében is csak a millennium óta észlelhető nagyobb eredmény. Látjuk, a tanítóképzés törekszik arra, hogy az általános műveltség, amit a tanítójelölteknek nyújt, lehetőleg akkora legyen, mint az a műveltség, amelyet a középiskola (gimnázium, reáliskola) ad tanítványainak. Ez azonban a 4 éves keretben nem lehetséges egészen. Tanítványaink ugyan érettebbek lesznek a 4 év alatt, ezt a szakképzés tárgyai és a szakképzés munkája idézi elő, de közműveltségük némely tárgyban nem éri el egészen a középiskolai érettségi mértékét.

Ezen az V.-ik évfolyam bizonyára segíteni fog, csakhogy *a jelenkor népoktatási szükségleteit, a néptanítókhoz fűzött követelményeket* ez már nem elégíti ki.

4. M. O. próbálta a tanítóképzés céljából levezetni azt a műveltség-tartalmat, amelyet a tanítóképzőben biztosítani kell, nézetem szerint azonban nem kielégítő mértékben.

Azután — igen helyesen — rámutatott arra az elégtelenségre, amelyet a tanítóság a mai tanítóképzéssel szemben táplál és egyúttal ezzel kapcsolatban kívánságaira. Én abban, hogy a tanítóság már évtizedek óta makacs következetességgel előkészítő iskolául a gimnáziumot az érettségivel és az erre épített főiskolát kívánja, nemcsak azt látom, hogy nagyobb tekintélyre, képzettségre és jobb fizetésre törekszik, hanem azt is, hogy ők úgy gondolják, hogy *a nemzet népoktatási szükségletei követelik ezt.*

Ha a jelenkor, a mai idők számára akarjuk a tanítóképzést reformálni, ismernünk kell a jelen kor kulturális szükségleteit. És ez végtelen nehéz. Világos áttekintéssel kellene bírunk hazánk műveltségi, társadalmi, politikai állapotairól, továbbá helyzetéről Európa politikai viszonyai között, sőt a világpolitikában. És ki mondhatja közülünk, hogy ezt teljesen tisztán látja? Ismerni mindenoldalulag a nemzet életét és ennek viszonylatát a többi nemzetek életéhez, oly nehéz, hogy szinte csak intuitív módon képesek rá kevesen a kiválasztott nagyemberek, a nemzet vezérei vagy tudósai közül. De a lényegét minden világos, tanult fő láthatja, azt, hogy a mostani idők még nem normális idők, még egészen a katasztrofális háború következményeinek bélyegét viselik magukon. A békesség, állandóság, biztosság érzete még távolról sincs a lelkekben; a népek között úgy gazdasági, mint politikai és kulturális tekintetben kegyetlen verseny folyik minden téren és mindegyik tudja, hogy aki túlszárnyalja a másikat a versenyben, annak több kilátása lesz a nagy, újból bekövetkező leszámolásnál. *Ma nem szabad a békés, normális fejlődés lépéseivel előre mennünk,* ma nagy tettekre kell magunkat elhatároznunk a kulturális haladás céljából, hiszen az igazi Magyarország feltámadásáról van szó! Ha azt akarjuk, hogy miénk legyen majdan a diadal, úgy a nemzet minden egyes tagjának fölfegyverzésére van szükség nemcsak fegyverrel, de mindenekelőtt a műveltség fegyverével, *hamisítatlan nemzeti szellemű, keresztény műveltséggel.* Ma szükséges, hogy a népnevelést, népoktatást általánossá tegyünk és emeljük (8 osztályú népiskola, 3 éves továbbképző iskola, cserkészet, levente-egyesület, népfőiskola); ez megköveteli, hogy a tanítóképzést is előbbre vigyük egy nagyobb lépéssel, hogy általános műveltséget adó iskolául, mihelyt lehet, azt az iskolát válasszuk, amelyben a pap, tanár, bíró, orvos, a közigazgatási tisztviselő és általában a művelt középosztály tanul, a történelmileg kialakult középiskolát és hogy a tanítónak szükséges magas szakképzését egy, a középiskolára épített szakiskolára bízuk, amely 2 vagy 3 éves volna.

Jól tudom, ez nem lehetséges sem ma, sem holnap. De a jövőbeli fejlődés iránya mindenesetre ez. Addig, amíg ez lehetséges, úgy lehetne a tanítóképzőt szervezni, ahogyan azt Molnár O. javaslata kívánja. Az általa kívánt képzőben a tanítóképzés történeti fejlődésével kialakult értékek lassan az alsó tagozatból a felső tagozatba vitetnének át: a tanárokkal együtt az intézetek pedagógiai szelleme, a nevelés, a módszer, a gyakorlati kiképzés, a kísérlet, a gyermektanulmány, a munkaiskola módszere stb. És időközben a középiskolából mind többen jönnének át ebbe a szakiskolába. Amíg aztán

bekövetkeznék az áttérés arra a reformra, hogy csupán a középiskolára bizzuk az általános műveltségről való gondoskodást.

Gömöri Sándor.

6.

A tanítóképzés nemzeti szempontból soha olyan fontos nem volt, mint most, az országcsönkítottság idején s mikor még a háború s a kommün erkölcspusztító hatását a társadalom nem heverte ki. Ma a népnevelés feladatai közt az *ismeretközlés csak másodrendű* — közölni kell azt, aminek tudása az életben való boldoguláshoz kell (reáliák) és ami szükséges ahhoz, hogy minden egyén bele tudjon illeszkedni a nemzeti közösség életébe (humán tárgyak); de annál *sokkalta fontosabb maga a nevelés*, úgy az *erkölcsi*, mint a *szociális*. Ezt pedig, illetve az erre való képességet, nem adja meg sem az egyetem, sem a főiskola —, ahol maga a tanszabadság elve kizárja a szükséges megkööttséget; ezt nem adja meg egyéb, mint az eddigi *képző*, a maga *szakképzésével* és főleg *ránevelésével*.

Ezt a rendszert nemzedékek becsületes, komoly munkája fejlesztette ki, annak kiépítésén legjobbaink dolgoztak; vétek volna azt egy divatos s hozzá kommunista ízü jelszó kedvéért eldobni. És a magunk rendszere fejlődött ki a legtökéletesebben (a 4 elemre a 4 polgári, arra az elemi képző, arra a polg. képző s betetőzésül a tanítóképzői tanárképzés — s teljesen egyenlő értékű képzés nők és férfiak számára). Ezt nem kisebb tekintély állapította meg, mint Szászország jeles pedagógus-minisztere, *Seyfferth*.¹ A szelekció e rendszer mellett lehet a legtökéletesebb s a népiskola nemzetnevelő munkáját ez a rendszer biztosítja legjobban, nemcsak a szakszerűségénél fogva; hanem azért, mert az ismeretanyagot legcéltudatosabban s legrendszeresebben nyújtja, hanem főleg azért, mert biztosítja a *népnevelői hivatásra való ránevelést* (a gyakorlati kiképzés² tervszerűségével) s szinte a fizikai beidegződést is; és mert a *népnevelési szempontot az egész vonalon*, — még a közismereti tárgyaknál is — *érvényesíti*. Ebben rejlik legfőbb erőssége. Vétek volna erről a nagyértékű vívmányról lemondani és visszafejlesztetni a képzést arra a fokra, melyet a közismereti s pedagógiai tárgyak teljes elkülönítése képvisel.

Ott, ahol ez az elkülönítés megvolt vagy ma is fennáll, ép az a baj, hogy ismeretet tud adni a népiskola, de nevelő s főleg nemzetnevelő feladatának megfelelni nem képes. Az angol s amerikai népiskola ép e bajjal küzd — a tanítók egyetemi képzése a népnevelés szempontjából nem vált be; pedig ott a kollégiumi élet fejlettsége az ifjúság fegyelmzését jobban biztosítja. Amerikában más baj is van. A hatodfélszázezer népiskolai osztálynak felében sincs okleveles tanító, azoknak is túlnyomórésze nő; s ennek oka nem az, mintha elég okleveles tanítót nem képeznének, hanem egyszerűen az, hogy az az egyetemet végzett tanító nem ül be tanítani, hanem megy más térre pénzt keresni.³ A tanítóság pedig az iskolában inkább csak tanít, mint nevel, azt is eléggé mechanikus módon. Ez nem lehet a mi eszményünk. 110 millió nemzet az ilyen fogyatékos nemzetnevelést megbirja; a 8 1/2 millió belépusztulna. Bezzeg hivatásra neveli tanítóságát a Pestalozzi hazája — nevel is

1 Szinte ámulva értesült róla a világ női pedagógusaiból álló gyülekezet is Washingtonban, 1925. az International Council of Women kongresszusán.

2 Úgy, amint azt pl. minden képzői osztály számára a II. ker. áll. tanítónőképző tanári kara megállapította.

3 A washingtoni közoktatásügyi államtitkár megállapítása.

az a svájci tanító derék, önérzetes, felelősséget érző svájci polgárt. Hasonló a bajor tanítóképzés is s annak eredménye.

Tökéletesíteni a magunk rendszerét lehet is, kell is, az természetes — a haladó idő szükségleteinek megfelelően. De szakítani vele divatos jelszókért s talán egyéni érdekből — vétkes könnyelműség volna.

Ami a tanítói tekintélyt illeti, azt nem adja meg semmiféle képzés, se a vagyoni jólét; azt nem adja meg semmi más, mint az *egyéni kiválóság* és főleg a *kötelesség hű teljesítése* s a *puritán becsületesség*. Ez minden pályán így van. Vajjon az a sok ügyvéd, aki ellen fegyelmi van folyamatban, élvez tekintélyt? — pedig lám, annak ügyvédi oklevele van, doktor is, sőt nagy része vagyonos, sőt gazdag. S ismerek nem egy szegény falusi tanítót, aki 40—50 évi működés után nyugalomba vonulván, ma is tanácsadója, igazi apja községének s nem tesznek ott egy lépést sem az ő meghallgatása nélkül. Tanítónőt is tudok nem egyet, akit szűkös viszonyai dacára édesanyja gyanánt tisztel a község. Persze, ez nem a bubis, rúzsos, cigarettázó típus. — Megadni a tanítónak a tisztességes *megélhetést*, hogy teljesen hivatásának élhessen (ne gabonaügynökösködjék s ne nősüljön műveletlen családból — vagyonért) s biztosítani *továbbképzését* kellő tanfolyamokkal — ez szükséges; ezt kell intézményesen biztosítani. A tekintélyt aztán maga fogja kivívni magának, ha a Péterffy Sándorok lelke él benne.

Geöcze Sarolta.

7.

(Maurer Mihály terjedelmes felszólalásában az egyetemen történő tanítóképzés mellett foglalt állást.)

8.

Három javaslat van eddig előttünk: *Molnár Oszkár*, *Köveskúti Jenő* és *Mihalik József*. Minden más javaslat csak valamelyikéhez sorolható.

Molnár Oszkár kéttagozatúnak tervezi a tanítóképzőt. Az alsó tagozat a középfokú iskolák IV. osztályára épülne, négy évig tartana, tantervébe kizárólag művészeti és közműveltségi tárgyakat venne fel, s a négy évfolyam sikeres befejezése után a többi középiskoláéval teljesen egyértékű érettségi vizsgálatra kötelezné növendékeit. A felső tagozat az előbb említett alsó tagozatra épülne, 2, esetleg 3 évig tartana, s csak szakképzéssel foglalkoznék.

Köveskúti Jenő szerint semmiféle alsó tagozatra nincs szükség. Épüljön a tanítóképző a meglevő középiskolákra, illetőleg ezek érettségi bizonyítványára, tartson 2 vagy 3 évig, azokat az ismereteket pedig, amelyeket a középiskolában nem tanítanak, de amelyekre a tanítónak szüksége van, szerezzze meg a tanítónak készülő ifjú a középiskola felső négy osztályának ideje alatt az erre a célra szervezendő szemináriumokban.

Mihalik József a tanítóképzés mai rendszerére építette javaslatát. A képzés idejét hat évre állítaná vissza, a tantvert pedig úgy állítaná össze, hogy a mostaninak a fogyatékoságai megszűnjének.

Molnár Oszkár legfőbb érvei — amennyire egyszeri hallásra megállapíthattam — a következők:

1. A mai tanítóképzőben csak a pedagógia tanárai képviselik a pedagógiai szellemet. A többi tanár inkább gátolja, mint elősegíti a pedagógiai szellem kialakulását. Még az is megesisik, hogy közműveltségi és művészeti tárgyak tanárai megmosolyogják a pedagógia tanárának a gondolatait.

2. Az a körülmény, hogy a szakképzéssel nemcsak a pedagógia, hanem a többi tárgy tanárai is foglalkoznak, egyenesen veszedelem a tanítóképzésnek.

3. A mostani tanítóképző mindent előről kezd, s ennek következtében semmire sem jut elegendő ideje.

Vegyük ezeket az érveket sorra! Vizsgáljuk meg mindenek előtt a legelsőt, amely azt állítja, hogy a mostani tanítóképző-intézetekben csak a pedagógia tanárai képviselik a pedagógiai szellemet.

Ha ez az állítás való és az erkölcsi világ létében való hitünk nem szűnt még meg teljesen, akkor egy kötelességünk van csupán: állásunkról valamennyiünknek azonnal lemondani és szőrcsuhába öltözve hátralevő időnket a világ valamely elrejtett zugában vezekléssel tölteni. Mert ha a pedagógiai szellemet csak a pedagógia tanárai képviselik, miféle alapon hirdettük akkor a tanítóképző külön, önálló voltának szükségességét? Miben áll akkor a létjogosultsága az Apponyi-kollégiumnak? Mi a célja a külön tankönyveknek? Minek irtunk vezérkönyveket? Minek tanácskoztunk annyit a tanterv idevágó részeiről? Mi a célja rendtartási és vizsgálati szabályzataink ezt a kérdést érintő rendelkezéseinek? Mire valók a tanári testületek módszeres értekezletei? S miféle erkölcsi alapon hirdettük, hogy mi jobban megközelítjük a tanár-nevelés eszményképét, mint más intézetek tanárai?

Szerencsére nem olyan sötét a helyzet, aminőnek *Molnár* festi. Hogy fogyatékosságai vannak; hogy az eszményképét nem mindenben tudtuk megközelíteni, azt senki se tagadja, hiszen a fejlődésnek, tökéletesedésnek soha sincsen vége; de hogy tanárságunkat általánosságban ezen a téren is csak dicséret, elismerés illeti, azt a bizonyítékok egész sorozata igazolja.

Méltóztassék pl. átnézni a tankönyvek, vezérkönyvek, tanításminták s az ezekhez hasonló célú művek íróinak névsorát! Nem állíthattam ugyan róluk pontos statisztikát össze, sokat azonban emlékezetből is meg tudok közölnök említeni. Köztük van pl. *Hodossy Béla*, *Horvay Ede*, *Sztankó Béla*, *Snasel Ferenc*, *Köveskúti Jenő*, *Bellosics Bálint*, *Wagner János*, *Farkas Sándor*, *Sarady Ottó*, *Novy Ferenc dr.*, *Tanfi Iván*, *Dékány Mihály*, *Kis A. József*, *Lovass László*, *Gerencsér István dr.*, *Móczár Miklós*, *Greguss Pál dr.*, *Jaloveczki Péter*, *Mihalik József*, *Barabás Tibor*, *Nagy Ferenc*, *Lux Gyula* stb. Szabad vajjon ezekről azt állítanunk, hogy a pedagógia kérdései iránt nem érdeklődtek? S hogy egyebet ne említsek, az ének, a fogalmazás vagy a természettudományi tárgyak tanításában volnánk-e nélkülök ott, ahol vagyunk?

Pedig ezek közül egyik sem pedagógiát tanított, hanem művészeti vagy közműveltségi tárgyat. S ha Pestalozzi, Herbart vagy Ziller nem volt is közöttük, egy porszemmel, egy parányi lépéssel mégis hozzájárultak a magyar tanítóképzés épületének a megalkotásához.

Ha ez a bizonyíték nem elegendő, méltóztassék átnézni a *Család és Iskola*, a *Magyar Tanítóképző*, a *Magyar Paedagogia*, a *Néptanítók Lapja* cikkeit! Itt sem fognak a közműveltségi vagy a művészeti tárgyak tanárai szégyent vallani.

Ha ez sem elegendő, méltóztassék átnézni a tanári testületek módszeres értekezleteinek jegyzőkönyveit! Csak a méhekéhez, hangyákéhoz lehet hasonlítani azt a buzgó, lelkes munkát, amelyet a tanítóképző-intézetek tanárai a pedagógia különböző területein kifejtének. Az egyik intézet pl. a fogalmazás-

tanítás súlyos kérdéseivel viaskodik. A másikat a beszéd művészetének gondolata foglalkoztatja. A harmadik a tanítás kérdve kifejtő alakjának túlzásait törekszik megszüntetni. A negyedik az énektanítás célravezetőbb útját keresi. Az ötödik a népiskola új tantervében kifejeződő gondolatok megvalósításának keresi a módját. A hatodik az egyházi ének tanítását igyekszik évszázados hibáitól megszabadítani, stb., stb.

Ha ez sem elég súlyos bizonyíték, akkor arra kérek feleletet, mi történt a tanítóképző tanárok pedagógiai ismereteivel, amelyeket a tanítóképzőből, a Pedagógiumból és az Apponyi-kollégiumból hoztak magukkal? Eltűntek nyomtalanul, úgy hogy nem is emlékeznek rájuk?

De ne keressük tovább a bizonyítékokat! Nincs szükség reájuk. Nem *Molnár* állítása a való, hanem az, hogy egyetlenegy középfokú iskolafajban sem foglalkoznak annyit pedagógiai kérdésekkel, mint a tanítóképzőben. Csak persze valamit nem szabad elfelejtenünk; egyik az, hogy pedagógiai tudása kiképeztetésük rendjéből következőleg voltaképpen minden tanárnak, tehát a művészeti és közműveltségi tárgyak tanárainak is van; a másik pedig az, hogy főiskolát, egyetemet végzett emberekről lévén szó, az ötleteket, túlzásokat ezek nem hajlandók a pedagógia tanárának egy szavára sarkigazságnak elfogadni. Kritikai szemmel vizsgálják meg azokat is, s csak akkor hajlandók a megvalósítás módján tünődni, mikor helyességükről meggyőződtek.

Nézzünk most szemébe a másik érvtnek, amely szerint az a körülmény, hogy a szakképzésben nemcsak a pedagógia, hanem a többi tantárgy tanárai is részt vesznek, egyenesen veszedelme a tanítóképzésnek. Részletekbe természetesen itt nem bocsátkozhatom. Ha minden mozzanatra kitérnék, köteteket kellene összeírnom.

Gondoljunk pl. az ének tanárának idetartozó teendőire! Eltárgyalta és begyakoroltatta — teszem fel — az alsó hanggal kapcsolatos ismereteket. Egy hang körében voltaképpen nincs még dal, nincs még szorosabb értelemben vett ének. Csak a műveltség bizonyos alsó fokán levő nép, pl. az oláh, szokta balladaszerű alkotásait eleitől végig egyetlenegy hangból álló melódiával kísélni. A legtöbb népnél csak a mondókák, kiolvasók melódiái állanak egyetlenegy hangból. A 14-15 éves ifjút azonban tisztán zenei szempontból már nem érdeklik a mondókák, kiolvasók. Az ő érzéke már fejlettebb, tökéletesebb zenei alkotás után vágyik. Ha tehát az ének tanára nem gondol a tanítójelölt jövőendő hivatására, nem törődik a mondókákkal, kiolvasókkal, hanem halad tovább a 2., 3. hangra, hogy mennél hamarabb oda érkezzék az igazi dalhoz. Helyes volna vajjon ez az eljárás a tanítóképzés szempontjából? Nem helyesebb, hogyha néhány ily mondókát, kiolvasót most, a lehető legtermészetesebb helyén tanul meg a növendék? Miféle sérelem esik vajjon a szent pedagógián, ha mire az énektanítás módszertanára kerül sor, a növendék a szóbanforgó mondókáknak, kiolvasóknak már birtokában van? A módszertan tanára fogja ezekre megtanítani? Hát feltétlenül zenetanár is a módszertan tanára? És ha véletlenül zenetanár is, ráér vajjon a módszertan keretében ezzel is foglalkozni? S ha mégis szakít rá valamilyen időt, kárára válik az ilyen sebtiben szerzett ismeret a növendéknek? Nem helyesebb, ha ezt a munkát lépésről-lépésre, gondosan összeállított terv szerint az ének tanára végzi el, úgyhogy a pedagógia tanárának arra mint kész és biztos alapra kell majd tovább építeni? S magára az énektanításra alkalmazva az

elvet, kárára válik vajjon a tanításnak, ha a szóbanforgó első hangot a folklóre és a tanítás módszerének szempontjából is megvilágítom?

Avagy gondoljunk pl. ugyanezen tárgy módszertanának leglényegesebb részére, a tanuláshoz szorosabb értelemben vett módszerére: a tanítás logikai útjára! Ha igazán módszeresen tanít az az énektanár, minden új ismeretre valamely már ismert dal elemzése alapján fogja növendékeit rávezetni. S ha ezt az utat a növendék évek során látja s maga is járja, a példa, a minta szemléletével, a belőle már a kezdet kezdetén levonható tanulságok megrögzítésével, a gyakorló-iskolában folyó munkának egybevetésével kárt okozunk vajjon a módszertan tanárának? Hát baj az, ha mikor a pedagógia tanára az indukció fejtegetéséhez ér, a növendék — jóllehet a terminus technikust sem hallotta még — az énektanításra vonatkozólag szemléletei, élményei alapján voltaképpen már tudja, hogy mi az indukció? Vagy baj az, ha énektanulmányai folyamán megtanulja a növ., hogy mit értünk az énektanulásban relatív és abszolút rendszernek? Hát lehet, hogy vannak tanárok, akik ezt bajnak tekintik, de hogy olyan pszichológia, amely ezt bajnak látná, nincs, azon, én azt hiszem, nem szükséges vitatkoznunk.

Avagy szemlélődjünk egy kissé a magyar nyelv területén! Befejeztem pl. a nyelvtanból a hangtani részt. Akkor néhány perccel ilyen kérdések megbeszélésére fordítok: Van-e vajjon a hangtannak olyan része, amelyet a népiskolában is kell tanítanunk? Melyik az? Mi célból tanítjuk pl. a hangok időmértékét? Ha mindezek főként a helyesírás szempontjából szükségesek, vajjon melyik osztályban fogjuk tanítani?, stb. stb. Kérdem most már, miféle baj származik abból, ha a növ. lépésről-lépésre, szinte játszva, már az I. osztályban megismeri a nyelvtan népiskolai tantervét? Hát baj az, ha *Az ember tragédiáját* elolvastam, mielőtt Alexander Bernátnak erről szóló művét ismertem? Baj az, hogy Petőfi sok költeményét ismertem, mielőtt Gyulai Pál idetartozó egyetemi előadásait hallgattam? Baj az, ha mielőtt színpadon látnók, előbb elolvassuk a szindarabot? Én — bevallom — sohasem éreztem lelkemben ilyen bajt, de lélektani könyvekben sem olvastam ilyen állítást sehol. Ha tehát Molnár Oszkár mégis érez ilyen bajokat, az csak az ő speciális érzése lehet.

Avagy szemlélődjünk egy kissé a magyar nyelv többi területén. Ott van pl. az ú. n. példamondatok kérdése. A módszertan tanára kifejti, mik ezeknek a példamondatoknak a forrásai, milyeneknek kell lenniök alaki és tartalmi szempontból; de ha abban a hitben él, hogy ezzel mindent elvégzett a leendő tanító szempontjából, akkor vajmi kevés útravalóval látta el növendékeit. Igazi haszna csak akkor lesz ennek az elméletnek, ha a tanító oly késztetést szerzett meg a szóbanforgó példamondatoknak, hogy amikor a tanítás folyamán szüksége van rájuk, mintegy ösztönszerűen álljanak rendelkezésére lelke tárházában. Erre a készségre — akárhogy vizsgáljuk is a dolgot — csak magyar nyelvi tanulmányai folyamán tehet szert a leendő tanító. Szert tehet azzal, ha olyan tankönyvből tanulja a nyelvtant, amelynek írója ezt az elvet is figyelembe veszi; szert tehet azzal, ha a saját tanulmányai folyamán tanult példamondatok, ha nem is kivétel nélküli, de legalább nagy részben, a népiskolában is felhasználhatók; s szert tehet azzal, ha a nyelvtani törvények begyakorlására és alkalmazására óráról-órára feladványokat kap, amelyek ezt a célt is szolgálják. Ha nem így járunk el, tudhat a tanító-jelölt bármily tetszetős elméleteket az idevágó kérdéstről, de példamondatai

ezután is csak olyanok lesznek, aminők akkor voltak, hogy *a ló rüg, a tehén bög, a macskának négy lába van, de az én nagymamám 30 éves mult, stb.*

Molnár azt mondja, hogy mindez *időelőtti*. Hátha ez időelőtti, akkor ne tanítsa beszélni a kis gyermeket, mert anatómiát, fizikát, fonetikát, lélektant — amelyek nélkül a beszéd folyamata nem érthető meg — még nem tanult. Ne mondjuk meg a kis gyermeknek, mi az, ami a szomjúságát eloltja, mert a kémiai csak később fogja tanulni. Ne engedjük énekelni, mert a hangjegyeket, zeneelméletet még nem tanulta. Ne nevezzük meg azt a kocsit, amely ló nélkül is fut, mert hiszen a villamosságról szóló elméletet a középiskola tanterve a VIII. osztály tanulmányai közé helyezte, stb. stb.

Ne játszunk a szavakkal, s ami a lehető legtermészetesebb, ne tegyük a tudomány álarca alatt természetellenessé!

Nem az a mi bajunk, amit *Molnár* Oszkár mond. Az a baj, hogy a közeli években volt olyan iskolánk, amelynek növendékei Jókainak egyetlenegy művét sem olvashatták, mert a háború okozta nehéz idők miatt még erre sem jutott pénz. Az a baj, hogy a ránk zúdult irtózatot csapás következtében a földrajzot nem egy helyen zenetanár, a lélektant rajztanár, a magyar nyelvet historikus, a német nyelvet a mennyiségtan-fizika tanára tanítja. Az a baj, hogy intézeteink egy része helyiség és felszerelés nélkül nyomorog. Az a baj, hogy — talán a legutolsó két esztendő nem számítva — a tanítóképzőbe készülő ifjak tekintélyes számának képessége nem üti meg a kívánt mértéket. Az a baj, hogy vannak tanáraink, akik az Apponyi-kollegium elvégzése után 5—6 esztendeje várják kineveztetésüket. Az a baj, hogy főiskolát, egyetemet végzett emberek havi 2-3 millióból kénytelenek életüket tengetni. Az a baj, hogy még az öt évig tartó képzés mellett is korán, fiatalon bocsátjuk ki szárnyaink alól a tanítókat. Az a baj, hogy a hat évre tervezett képzés tantervének minden fontosabb részletében szavazás döntötte el a tudományos kérdéseket. Az a baj, hogy a hat évre tervezett képzés tantervi anyaga öt év keretébe van beillesztve. Ezekben és a megvalósításnak eléggé még ki nem dolgozott részleteiben kell keresnünk az okot, hogy törekvéseink nem járnak mindig kellő sikerrel, s nem abban a hamis beállításban, hogy amit a művészeti és közműveltségi tárgyak tanárai tesznek a gyakorlati kiképzés érdekében, az mind értéktelen és időelőtti.

Nézzük hát most a harmadik érvet, amely azt mondja, hogy a tanítóképző mindent előlről kezd, s ennek következtében elegendő ideje semmire sem jut.

Ebben — sajnos — igaza van. Itt csak azt hallgatta el, hogy az ide tartozó bajok egy részét soha, semmiféle reformmal sem sikerül a tanítóképzőnek megszüntetnie, más részüket pedig maga a tanárság sem akarta megszüntetni. Az éneken, a zenén, a német nyelvben pl. nincs mit folytattunk, ezeket tehát — ha akarjuk, ha nem — ezután is előlől kell kezdenünk; a többi tárgyban pedig maga a tanárság idegenkedett a folytatás gondolatától. Tantervi kérdés tehát ez az érv, nem mélyreható reformnak az alapja.

Molnár Oszkár javaslatát tehát nem fogadhatom el. Amit ő hibának tart, annak tanárképzésünk rendjével és a ráneveléssel kapcsolatos részét én értéknek tartom, azzal pedig, hogy a meglevők számát egy újfajta középiskolával szaporítaná, nem megnyugvást, hanem zavart hozna létre iskolai életünkben.

Vizsgáljuk most meg egy kissé *Köveskúti* Jenő javaslatát! Ennek a javaslatnak a középiskola érettségi bizonyítványa a központja. Minden részlete innen indul ki és ide tér vissza is. Ezt kívánja szerinte maga a tanítótság is, s megbecsülést, elismerést is egyesegyedül ez biztosíthat számára.

Én ezt a javaslatot sem tartom elfogadhatónak. Főbb okaim a következők:

1. Nem ismerem el igaznak azt az állítást, hogy a tekintélynek, a megbecsülésnek az érettségi bizonyítvány volna egyedül üdvözítő forrása. A középiskolai tanárság érettségét tett, egyetemet végzett, jórészenek doktori fokozata is van s fájdalom — mégsem részesül abban a megbecsültetésben, amelyet tanulmányai és hivatása alapján méltán megérdemel.

2. A tanítósnak több oka van ugyan a tekintéllyel, megbecsültetéssel kapcsolatos panaszokra, mint pl. a középiskolai tanárságnak, általánosságban azonban mégsem állítható, hogy munkáját nem becsülnék meg. A számok itt is mást igazolnak. 1893-ban a tanító alapfizetése 300, esetleg 400 forint és öt ízben 50 forint évtödös korpótlék. Ma a tanítótság előtt nyitva van a VII. fizetési osztály; aki pedig esetleg tanfelügyelővé lesz, az előtt a VI. és az V. fizetési osztály is. Ez a megállapítás semmiképp sem akar ugyan annak az igazolása lenni, mintha a tanítótság mindent elért volna már, amire tanulmányai és a rábízott nagy feladatok feljogosítják; de úgy állítani be a dolgot, mintha ezen a téren évek során semmi sem történt volna, nem egyeztethető össze a valósággal. A valóság az, hogy amily mértékben emelkedett a tanítóképzés színvonala és a tanítói munka értékének és fontosságának a felismerése, ezzel arányosan emelkedett a megbecsültetés, a tekintély is.

3. A középiskola tárgyai között olyanok is vannak, amelyekre a tanítósnak voltaképpen nincs szüksége; ilyen pl. a latin és a görög nyelv; viszont olyan tárgyak, amelyek nélkül tanítót elképzelni is lehetetlen, vagy egyáltalában nincsenek meg tantervében, vagy csak mint rendkívüli tárgyak szerepelnek; ide tartozik pl. az ének, a zene, a szőlő, szabadkézi rajz, gazdaságtan.

Köveskúti Jenő ezt a kérdést, valamint a ránevelésnek szerinte is fontos problémáját úgy akarná megoldani, hogy aki a tanítói pályára akar lépni, az a középiskola felső négy osztályával párhuzamosan, az ezen célra szervezendő tanítóképző szemináriumokban, szerezné meg azokat az ismereteket, amelyek a középiskola tantervében nem szerepelnek. Ez a terv tehát a tanítói pályára készülőkre el nem birható terheket róna, a tanítóképző-intézeti tanárságot pedig a dajka, bonn vagy legszebb esetben az instruktor, praeparator szerepére süllyesztené. Hogy kik és hányan vállalkoznának ily rendszer mellett a tanítói és a tanítóképző-intézeti tanári pályára, könnyű elképzelni.

A való élettel, a lehetőségekkel egyedül *Mihalik* József javaslata számol. Nem rombol, hanem tovább épít. Nem dobja el a fejlődés értékeit, hanem tovább fejleszti őket. Megmenti a ránevelés gondolatát is, s a felső tagozatnak akadémiai rangra való emelésével a tekintély, a megbecsülés gondolatát is előbbre viszi.

Ha ezer bajjal küzdő kicsiny országunkban álmokról is lehetne beszélnünk; ha a B-listák korában arra is gondolhatnánk, hogy a tanítók fizetése a középiskolai tanárokéval egyenlővé tehető: akkor azt javasolnám, építsük a tanítóképzést a középiskolák érettségi bizonyítványára s tartson a képzés négy évig az ezen célra szervezett akadémiákon. Elvégre ha lehet lelkészt, katonatisztet, mérnököt képezni négy év alatt, mért ne lehetne jól átgondolt

tanulmányi rend mellett tanítót is? De mivel ilyen álmokról belátható időn belül hasztalan beszélünk, nem tehetünk bölcsebbet, mintha *Mihalik* József javaslatát fogadjuk el. Csekélységem részéről csak azt a tisztelettel teljes kérést toldanám még hozzá, hogyha megvalósulásra kerülne sor, az új tantervet ne az egyesület, hanem egy öttagú bizottság állítsa össze. Ha nem így történik a dolog, újból beleesünk a régi hibába, abba t. i., hogy tudományos kérdésekben szavazással fogunk dönteni.

Sarudy Ottó.

9.

A tanítóképzés reformjának szükségessége állandóan élt a tanítóképzőintézeti tanárok lelkében. Amióta a hatéves tanítóképzés gondolata felmerült, azóta állandóan élt a lelkekben az a törekvés, hogy ez valamiféle formában megvalósíttassék. A tanítók munkaköre mennyiségben és minőségben annyira gyarapodott, hogy ennek csak lassú érés után, idősebb (legalább 20 éves) korban kikerülő tanító felelhet meg. Erősebb alapot kell a tanítónak a képzése folyamán adni, hogy az életben arra hatalmas épület legyen emelhető.

A tanítóképzés reformjához csak azok járulhatnak hozzá egészséges gondolatokkal, akik véleményüket a tanító lelkének boncolásával vezetik be. A tanítóvá való formálásban egyrészt egyetemes személyiségre, másrészt nevelői személyiségre törekszem. Ahol a személyiség az eszmények felé biztos haladást, a nevelői személyiség pedig a nevelői eszmények felé való határozott törekvést jelent. Eddig ketten foglalkoztak a tanítói lelkület tartalmával. Molnár Oszkár szerint: „A tanító ismeretek és készségek birtokában legyen és mértsen azok átszarmaztatásához.” Mihalik szerint: „A tanító kisujjában legyen minden tanítás; ismerje a falu és általában a társadalom életét.” Nézetem szerint egyik sem meríti ki a tanítói ideál tartalmát. A tanítói idealizmus tartalma csakis ideák, eszmények felé való törekvés lehet. Ez a kíváncsi egyrészt az eszmények birodalmának megrajzolását kívánja (felelősség, lelkiismeret, erkölcsi bátorság, igazságosság, belátás, önuralom, igazmondás, etikai egység, etikai önállóság, áldozatkészség, szolgálatkészség, jóakarát, kötelességteljesítés, udvariasság stb., stb.), másrészt azt foglalja magában, hogy az eszmények felé vivő utat kell megmutatnunk, harmadsorban pedig arra kíván választ, hogyan tudjuk tanítványainkat erre az útra terelni. Azonban nemcsak ebben a vitában, hanem a nevelés- és tanításügy egész területén azt látom, hogy inkább készségekkel és ismeretekkel törődünk, mint az eszmények felé való törekvéssel. A tantervek is mutatják általában azt a gyengeséget, hogy a tantárgyakat állítjuk munkánk középpontjába, nem pedig a gyermek és ifjú lelkének az eszmények felé való vezetését. Pedig ebben a munkában nem a tantárgy a leglényegesebb, hanem a tanító, a tanár lelke.

Ezzel kapcsolatban mindjárt egy kirekesztő munkát végezhetünk el. Nevezetesen azt, hogy a tudományegyetem — más irányú rendeltetése folytán — nem alkalmas a tanítóképzés feladatainak elvégzésére. Bizonyos vagyok benne, hogy az egyetem erre a feladatra nem is vállalkoznék. A tudományoknak önmagáért való művelése és a nevelővé való nevelés egészen más természetű feladatok. Kár háramlik a tanügyre, ha az egyetem nemes törekvéseit nem különböztetjük meg élesen attól a munkától, melynek fonalán tanítói lelkületet akarunk formálni. Amilyen nagy szükség van arra, hogy a tanító bizonyos tárgyak területén jártas legyen, éppen olyan veszedelmes lehet a tanító nevelői munkájára nézve az, ha a tanító figyelmét — a gyermekekről teljesen megfele-

kezve — csak egy határozott tantárgy köti le. Felteszem a kérdést: ideális tanító-e az, aki csak valamely speciális tantárggyal kapcsolatban tud felmelegedni, ellenben a gyermekekkel szemben teljesen hidegen marad?! Az ilyen tanító munkája az illető speciális tudomány szempontjából lehet értékes, azonban én a tanítótól a gyermeknevelésre vonatkozó tudomány bővítését és jobb gyakorlat gyarapítását várom. Én is azt érzem, amit Mihalik kartársunk így fejezett ki: „Nem tudós, hanem pedagógus tanító kell!”

A tanítóképzés az előzők értelmében két feladatot tartozik megvalósítani: egyrészt egyetemes személyiséget, másrészt nevelői személyiséget kell formálnia; egyrészt a mintaember, másrészt a minta-nevelő felé kell törekednie. Ebben látom a hat évfolyamra felemelő tanítóképzés kettős tagozatának $(4 + 2)$ elvi alapját. Az alsó tagozat a közismereti tárgyak során iparkodjék a mintaember felé, a főiskolai tagozat pedig a pedagógiai tárgyakkal törekedjék a mintanevelő felé. Így a tantárgyak szempontjából éles határvonalat húznék a két tagozat közé; a lelkiület szempontjából azonban szoros összetartozást látok közöttük. Ezt az összetartozandóságot kifejezésre juttatja az alsó tagozatban a ránevelés gondolata, a felső tagozatban pedig a közismereti tantárgyak módszertana és azoknak a gyakorlati kiképzésben való szerepe. A nevelés hatalmában való bizalom folytán fontosnak tartom a ránevelés gondolatát. Ezt eddig többen említették, de tartalmát nem fejtették ki. A magam részéről ennek nevelői tartalmát a következőkben látom. Az alsó tagozat minden osztályának egyik növendéke naponként hospitálni tartozzék. Minden osztályban szerepeljenek olyan olvasmányok, mint amelyeket a következő nevek állítanak elének: Foerster (I. és II. osztály), Tóth Tihamér (I. és II. o.), Franklin önéletrajza (II. o.), Széchenyi-breviárium (III. o.), Eötvös: Gondolatok (IV. o.), La Rochefoucauld: Gondolatok (IV. o.), Goethe: Maximák és reflexiók (IV. o.) stb. A társadalmi érintkezési formákat is okvetlenül ismertetnünk kellene (I. o.). Ilyenszerű ránevelés a jelen tanítóképzéséből hiányzik. A hospitálások megbeszélésére és az olvasmányokra a legminimálisabb időt, azaz évfolyamonként heti egy órát szentelnék. A ránevelés gondolatát szolgálják a különböző közismereti tantárgyak népiskolai vonatkozásai, valamint a következő speciálisan tanítóképzőintézeti tantárgyak: rajz, kézimunka, zene, gazdaságtan. A ránevelés gondolatát szolgálhatja az erkölcsi nevelés kérdéseinek az az elintézése, amely a leendő tanítói mivolttra való hivatkozással törekszik bizonyos fogyatékosságokat eltüntetni.

Mind a mintaember, mind a nevelő felé való törekvésünket lényegesen előmozdíthatja a cserkészlet, amely az ifjúság hajlamainak felhasználásával törekszik az eszményeket megközelíteni. Tanügyünknek egyik legnagyobb fogyatékosága, hogy tanítványaink sokkal többet tudnak beszélni, mint cselekedni. A cserkészlet arra törekszik, hogy a szó és a tett fedje egymást. A cserkészlet a szóból cselekvést megindító erőt törekszik alkotni. Ezért a cserkészletet a jövő tanítóképzés lényeges részének tekintem.

A közismereti és pedagógiai tanulmányok éles szétválasztásával lehetne végre egészen eltüntetni azt a rendellenességet, amely abban mutatkozik, hogy a növendék valamely tantárgy módszeréről hall, még mielőtt magát a tantárgyat végigtanulta volna. Előbb tudnunk kell az anyagot, ezt adja az alsó tagozat, aztán lehet arról beszélni, hogyan kell azt tovább származtatni. Előbb növendékünknek kell személyiséggé fejlődnie, s csak azután lehet arról szó, hogy elsajátítsa azokat az eljárásokat, amelyek fonalán másokat vezethet

az eszmények felé. Hogy a nemzeti tantárgyak kellő óraszámhoz jussanak, az alsó tagozatból kivenném a testtant, az egészségtant és a filozófiai propeudeutikát. Egyébként minden tantárgy tanára tartozik a nemzeti gondolatot szolgálni. S hogy tényleg mennyiben szolgálja, az sokszor nem annyira a tantárgytól függ, mint inkább a tanár lelkétől. Annak főokát, hogy a pedagógiai tárgyak alapját, a lélektant, a főiskolai tagozatra kell áttennünk, abban látom, hogy a lélektan sikeres tanítása érettebb kort kíván. Még fokozottabban vonatkozik ez a logikára. Akik tanítottak már lélektant és logikát, bizonyára kivétel nélkül tapasztalták, hogy az itt szereplő fogalmak elvont természete miatt nem volt módjukban a kívánt eredményt elérni. Még a főiskolai hallgatóságnál (Paedagogium) is tapasztaltam e tekintetben nehézségeket.

Az alsó tagozat középpontjában a diák áll, akit nevelői eljárásunkkal, a különböző tantárgyakkal személyiséggé akarunk formálni; a főiskolai tagozat centrumában a leendő tanító nevelői személyisége áll, amelyben domináló szerep jut a népiskolai gyermeknek. Kétségtelennek látom azt az igazságot, hogy a tanító jó munkájának egyik előfeltétele, hogy mindig a gyermeket állítsa tevékenysége középpontjába. Erre a munkára csak úgy készíthetjük elő, ha a tanítóképző főiskolában nem a különböző tantárgyak, hanem a gyermek levegőjét szívja magába. Döring *Untersuchungen der Psychologie des Lehrers* című könyvében többek között arról számol be, hogy 18 tanító közül kinek melyik a kedvenc tantárgya. Többen azt mondják, hogy egyformán szeretik a különböző tantárgyakat, mert mindegyikkel tudnak nevelni. Bizonyára mindegyikben keresik is a nevelői mozzanatokat. Ezek töreksenek ama tanítói ideál felé, amely az én lelkemben él. Lehetetlennek tartom, hogy a tanítóképző-intézeti tanárok között akadjon valaki, aki nem ilyen tanító felé törekednék. Lehetetlennek tartom, hogy bárki is valamely tantárgyban kifejeződő részletembert szeretne — az összes tantárgyak felett álló egész tanítótval szemben. Ha pedig ez a cél, akkor ez a cél felé vezető útra nézve is ad útmutatást. Ha azonban ez a cél még sem mutatná meg, hogy az ideális tanító mely tárgyakkal és azok mely terjedelmével közelíthető meg, akkor az életben lévő tanítványainkat egyenként megkérdezném, hogy mivel töltেনék ki a tágitott keretet. Ők mondják meg, hogy minek érzik a hiányát. Ha a tanítók nagy számban megírnák szükségleteiket, akkor ez — ha nem is egyedüli döntő tényezőként — lényeges szempont lehetne a jövő tanítóképzés belső berendezkedésében. A magam részéről azt tartanám ideálisnak, ha eszménysorozatot állítanánk fel, és azt keresnők, mely tantárgyakkal, illetőleg a tantárgyak mely részével közelíthetők meg azok leginkább. Azonban nemcsak az eszmények felállítása válik szükségessé, hanem az azok felé való törekvést is kell rendszeresen figyelemmel kísérni. Jelenleg ezt csak alkalmyszerűleg csináljuk. A tantárgyak eme nevelői hatására való hivatkozásom elég világosan igazolja azt, hogy félreértik a pedagógus tanárok munkáját azok, akik azt hirdetik, hogy a pedagógus azt hiszi, hogy csak ő nevel. Nézetem szerint minden tantárggyal lehet nevelni, sőt kell is nevelni. Csak ki kell aknáznunk a tantárgyak erre alkalmas mozzanatait. Szeretném, ha a tanítóképzés reformja azzal a belső reformmal is járna, hogy megállapítanók a különböző tantárgyak ama részeit, amelyek az eszmények felé való törekvést elősegíthetik.

A tanulmányagra nézve azt tartanám kívánatosnak, hogy azok minél nagyobb számban azok köréből kerüljenek ki, akik a falusi életet ismerik és szeretik. A felvételi vizsgát pedagógiai szempontból elleneznem kell. A felvételi

vizsga nem pedagógiai, hanem tudós-természetű. Tudást kutat, nem pedig a személyiség alapját képező nemes emberi vonásokat.

Most nézzük meg, hogy milyen álláspontot foglaljunk el a középiskolai érettségivel szemben. Bocsáthatók-e azok a tanítóképző főiskolába? A tanítóképző alsó tagozatától a személyiség formálást és a ránevelést várjuk. Ez utóbbi központja a gyermek iránt való szeretet felébresztése. Nézzük meg, hogy mit tesz a középiskola a személyiség formálása és a gyermek iránt való szeretet felébresztése tekintetében. Ezt a kérdést — nézetem szerint — nem lehet úgy eldönteni, hogy összehasonlítjuk a tanterveket. Ezek ugyanis holt dolgok. Itt eredményt csak úgy várhatunk, ha a középiskolából kikerült élő lelkeket tesszük vizsgálat tárgyává. A probléma megoldásához úgy véltem közelebb jutni, hogy felállítottam egy eszménysorozatot, amely a maga összességében alkotja — nézetem szerint — a személyiséget. Ezeket odaadtam a Pedagógium másodéves hallgatóinak, akik között sok az érettségizett fiatal ember, hogy egy óra keretében adjanak arra választ, hogy a tanítóképző öt évfolyamában, illetőleg a középiskola felső négy osztályában mennyiben emelkedtek, sülyedtek vagy ugyanazok maradtak a jelzett eszmények felé való törekvés tekintetében. Együttal a társaik átlagára is kértem ugyanezeket. E kutatásokból arra a kérdésre akartam választ, vajjon a tanítóképző-intézet vagy a középiskola tesz-e többet a mintaember felé való törekvés tekintetében. Adataimból nagyjában azt látom, hogy a tanítóképző-intézet és a középiskola a nemes emberi tulajdonságok tekintetében csaknem egyenlő munkát végez. Ezekkel az adataimmal összhangban vannak azok a tapasztalataim, amelyeket ettől a vizsgálttól függetlenül tettem a Pedagógiumban. (A gyakorlati kiképzés során természetesen az okleveles tanítók több eredményt mutattak fel.) A ránevelés gondolata hiányzik a középiskolában; ennek egyik vonatkozásában való pótlását látom a cserkészetben. Ez egyúttal szeretetet is ébreszt fiatalabbak, még gyermekkorban lévők iránt. Ezért az én nézetem ebben a kérdésben az, hogy a tanítóképző főiskolába felvehető az a középiskolai érettségizett ifjú is, aki éveken át (a VIII. osztályban is) cserkész volt.

Miután az előadói javaslat szerint a tanítóképző főiskolában koedukációs megoldás is lehetséges, ki kell térnem erre a kérdésre is. A koedukáció gondolata ellentmond a nevelés egyik nagyon fontos követelményének: az individualizálásnak. Ez nem hasonlítható össze az egyetem koedukációjával. A nevelővé való nevelés különösen kívánja az individualizálást. Ez az álláspontom nemcsak elméleti természetű, hanem saját gyakorlatomból is táplálkozik. Tanítónövendékeken kívül tanítók ez idő szerint főiskolás fiatalembereket (Pedagógium) és hasonló korú nőket is (Népművelő Szeminárium). Ezek a tapasztalataim mindig újból igazolják azt az elméleti igazságot, hogy a férfi és női lélek sok tekintetben különbözik. Ez a különbség még a főiskolai fokon is okadatolttá teszi az intézmények elkülönítését. De ha a tudomány együtt is adható volna, a nevelővé való formálás individuális eljárást kíván. Nem akarom itt ennek a kérdésnek egész probléma-komplexét felfejteni, csak egy körülményre akarok röviden hivatkozni. Minden nevelőtől megkívánjuk az erélyességet és gyengédséget. Ezt az erélyességet és gyengédséget azonban elsősorban a leendő nevelő tanáraitól várjuk. Azonban ez az erélyesség és gyengédség nem lehet azonos a férfiakkal és a nőkkel szemben. Ha a nőknél az erélyességem forte, akkor a férfiaknál fortissimo; ha a férfiaknál a gyengédségem piano, akkor a nőknél pianissimo. A Népművelő Szemináriumban

a nők szorgalma alapján előre megmondhattam, hogy a kollokviumon senki sem bukhat el, mégis megviselte őket lelkiileg ez a számonkérés; a férfiakkal viszont éreztetni kell, hogy a kollokvium eredménytelen is lehet. Nem is érinthetem ennek a kérdésnek — a nők és férfiak lelki életének gazdag változatosságához képest való — rendkívüli elágazásait, röviden csak azt mondom, hogy a nők igazi nőiességét külön tanítóképző főiskolában jobban lehet megtartani, mint koedukációs rendszer mellett. (Koedukációs alapon dolgozó népiskolákat is apasztanunk kell a lehetőség szerint).

A közismereti tárgyak tanulmányozását tanítói érettségi vizsgálattal zárnam le. Ez képesítene a tanítóképző főiskolára való felvételre. Azonban a tanítóképzésnek itt felállított cezuráját arra is használnám fel, hogy elterelném a tanítói pályáról azt az egy-két ifjút, aki a tanártestület véleménye szerint — a megfelelő osztályzatok ellenére — nem alkalmas a tanítói pályára. Szembe kell néznünk azzal a helyzettel, hogy jelenleg is akad a felsőbb évfolyamokban többször egy-két növendék, akikre vonatkozólag az az érzésünk, hogy nem biznók rá a saját gyermekünket, ha majdan egyszer tanító lesz. De ha a magunk gyermekét nem biznók rá, akkor a legegyszerűsebb eljárás az volna, hogy a más gyermekének nevelésére se képesítsük; azaz ne legyen tanítónő. Az ilyenek részére nyitva tartanám azokat a pályákat, amelyek betöltéséhez érettségi bizonyítvány kell.

Határozati javaslat. Mondja ki a szakbizottság: szükségesnek tartja a tanítóképzés kereteinek hat évfolyamra való kibővítését. A tanítóképzés hat évfolyama a tanítóképzés egymáson felépülő kettős céljához képest (egyetemes személyiség, nevelői személyiség) $4 + 2$ arányában tanító(nő)képző-intézetre és tanító(nő)képző főiskolára oszlik, amely alsó és felső tagozatnak egységes tanári kara van. I. Az alsó tagozat tartalma: 1. A közismereti tárgyaknak olyan módon kiválasztott anyaga, amelyet az idealisztikus világnézet okadatol. 2. A ránevelést szolgáló kultúrtartalom. II. A tanító(nő)képző főiskola tartalma: A népiskolai gyermeknek, mint központi gondolatnak figyelembevételével mellett a pedagógiai tárgyaknak (ebben a filozófia is) olyan módon kiválasztott anyaga, amelyet az idealisztikus nevelői világnézet okadatol. Ennek a szerves alkotórésze a közismereti tantárgyak tanításának módszertana és azoknak szerepe a gyakorlati kiképzésben. A tanítóképző főiskolába olyan érettségizett fiatalemberek is vehetők fel, akik éveken át cserkészek voltak. A tanítók és tanítónők képzése a mai helyzetnek megfelelőleg elkülönített intézményekben történjék. Végül mondja ki a bizottság, hogy az egészséges nevelői lelkiület kifejlesztése szempontjából fontosnak tartja a tanítóképző-intézetekben a cserkészcsapatok szervezését.

Dr. Frank Antal.

10.

(*Premisszák a tanítóképzés reformjához.*) 1. A nevelés problémája a legszövevényesebb, a legnehezebben megoldható kérdések egyike. A népnevelés ügye még fokozottabb nehézségeket támaszt. A népműveltség tartalma kevésbé egységes, kevésbé homogén, mint az intelligencia lelki kultúrája.

Durva elhatárolással élve: a nép a fizikai munkából élők nagy tömege; nem nép már a szellemi munkások kisebb osztálya.

2. Az összesség a nemzet: szellemi és fizikai munkás együttvéve. A szellemi munkából élő intelligencia az iskolai intézmények egész hierarchiá-

ján megy keresztül; ennek a nevelési rendszernek legalsó tagja: az elemi iskola. A fizikai munkások, a nép nagy tömegei számára *egyetlen* iskola, a népiskola. (A polgáriskola is magasabbfokú népiskola, semmiesetre se alsóbbrendű középiskola.)

3. Az egész nemzet közoktatásának tengelye a tanítóképző-intézet, mert az intelligencia *első rendszeres* nevelését nyújtó elemi iskola és a nép nagy tömegei számára *egyetlen rendszeres nevelést* nyújtó népiskola számára nevel tanítókat.

A tanítóképző sajátos, speciális — minden más szakiskolától lényeges jegyekben különböző — szakiskola.

A közép- és felsőfokú szakiskolák jellemző sajátossága egy szűkkörű speciális feladatra való minél tökéletesebb szakképzés és képesítés (felső ipariskola szakosztályai, gazdasági, technikai főiskolák), ezeknek a szakiskoláknak éltető eleme a minél tökéletesebb differenciálódás.

A tanítóképző egészen más jellemző jegyeket mutató szakiskola. Nem szűkkörű speciális feladatra képez és képesít, hanem szinte enciklopédikusan széles és mély lelki látást tételező feladatra: a legáltalánosabban emberművelő iskolában, a nemzet egyetemét művelő elemi népiskolában való nevelésre és tanításra; sőt az iskola falain és tantárgyain túl egyetemes népnevelésre.

4. Az egyetemes népnevelés és az elemi népiskola igényei parancsolt normákat szabnak a tanítóképzés számára. A népnevelői hivatás tökéletesebb betöltésére való ránevelés a tanítóképzés átforgatásának centrális problémája.

A népnevelői hivatás tökéletesebb betöltése kétirányú reformot követel:

I. a) A népnevelői munkához szükséges általános műveltség közvetlen szemléletekből és lelki átélésből táplálkozó, a kultúra legújabb eredményeit felölelő élő, eleven lelki tartalom és készség legyen. — b) De a kultúra eredményeinek eleven lelki tartalomként való elsajátítása egyedül még nem elegendő —, a népnevelői hivatás tökéletesebb betöltésének *ezzel teljesen egyenrangú* kiegészítő másik fele: *a nép gyakorlati életének közvetlen tapasztalásból fakadó ismerete, a népelet természeti feltételeiről, gazdasági, társadalmi, lelki, erkölcsi, vallási világáról való önálló terepfelvétel megalkotására való ránevelés.*

II. Teljesebb *népnevelői tudatosság*, amely a népelet szinte orvosi diagnózisa alapján a kultúra modern gyógyszerei közül a legmegfelelőbb eljárást választja ki s nemcsak a minőséget tartja szem előtt, hanem eltávolítja a gyógyuláshoz szükséges épen megfelelő mennyiséget is.

Áttilizálva más szóval: az *általános műveltség* kettős irányú: a) tudományos, művészeti, erkölcsi-vallási, technikai kultúra; b) gyermek- és népelet-ismeret (terepfelvétel). Azt hiszem, nem kell hosszasan fejtegetnem, hogy eddig az általános műveltség kapcsán a nevelői hivatás betöltésének csak egyik faktorát, a kultúra, a tudomány elsajátítását kívánták s hiányzott a hivatás tökéletesebb betöltésének másik tényezője, a gyakorlati élet világos, nyíltszemű ismerete. Mindenki természetesnek tartotta, hogy a tudományt tárgykörökre tagolva tanítani kell, de a gyakorlati élet szövevényes jelenségeinek feltárását az élettapasztalatra, az autodidaxisra, az *élet iskolájára* bízta.

5. Hol történjék a hivatásra való képzés? Először a *szakképzésre* kísérlem meg a feleletet. Csak a pedagógiai tárgyak-e a tanítóképzés jellemző attribútumai? Vagy a népnevelő hivatás tökéletesebb betöltése az általános

műveltség megszerzése közben se nélkülözheti a pedagógus értékelő, válogató szempontjait!

Lehetséges-e pedagógiai tudás nélkül a nép gyakorlati életéről önálló szempontu környezetrajz és lélek-terepfelvétel? Megelőzheti-e ez, párhuzamosan haladhat a pedagógiai kiképzéssel, vagy éppen csak azután, csak a pedagógiai szakképzés befejezésével válik lehetővé. Ez nem könnyű, ez önálló, kutató munka; de viszont terepismeret nélkül tudatos nevelő-munkát elkezdeni is nehéz.

A tanítóképzés pedagógiai szakoldala nem is áll olyan éles vita központjában. Kétségtelen, hogy a mai egyetem — a népnevelői hivatás fenntebb vázolt több oldalú feltételeinek — éppen klasszikus tudományos jellege miatt, nem megfelelő. Marad tehát egy pedagógiai — rövidebb vagy hosszabb kiképzést nyújtó — akadémia. Ennek a nevelő intézetnek se vitás a szakképzést (pedagógiai képzést) nyújtó oldala. Mindenesetre legyen annyi évre, vagy félévre terjedő, hogy a pedagógia alap- és segédtudományai, elmélete és a pedagógiai gyakorlat is megfelelő teret nyerjen. Külön is hangsúlyozni kívánjuk, hogy az élet folytonos gyakorlat s az élet csak akkor nem söpri el az iskolai ped. gyakorlat nyomát is, ha már a kiképzés kapcsán szinte *vérvé vált* a helyes eljárás a tanítójelöltnek. De 8-10 próbatanítás után az életbe bocsátani tanítót — olyan gyenge gyakorlati alap, amelyet hamar elsöpör az élet szele. Hiányzik az átmenet a tanítóképző legelső évfolyamának túlnyomóan teoretikus jellege, (a heti órák 80 %-a elmélet, csak alig 20 %-nyi a gyakorlat) s az alig pár hó múlva, esetleg még ugyanazon év szeptemberében kezdődő élet, a gyakorlat közt. Ezt a 40 éves tanítói gyakorlatot a *kötelező* elméleti továbbképzés, újabb eredmények *kötelező* megismerésének hiánya *oázis* nélküli egyhangú sivataggá sorvaszthatja.

Túlnyomóan elméleti képzés *túl kevés* gyakorlattal, ez a tanítóképzés mai képe; 40 évre terjedő praxis *semmi kötelező elméleti szakbeli* továbbképzéssel — ez az élet jellemző hiánya. Mind a kettő merev szélsőség...

A tanítóképzésbe több gyakorlatot, hogy ne csak ismerje a helyes és modern elveket és eljárásokat a jelölt, hanem az elvek szerinti gyakorlatot annyszor kipróbálta, hogy természetesnek tartja, nem is tudja másképp csinálni az életben se.

6. A népnevelői hivatás tökéletesebb betöltésére való ránevelés a pedagógiai kiképzést megelőzően általános műveltség elsajátítását tételezi fel.

Itt a kérdés magvához értünk?

Hol szerezze meg a hivatásához szükséges általános műveltséget? Szüksége van-e ismeretének megszerzése közben *speciális* didaktikai és methodikai szempontokra, vagy a középiskola is egyenlő értékű közműveltséget adhat neki — ott is, népnevelői vénájának legparányibb sérelme nélkül megszerezheti hivatása tökéletesebb betöltésének fundamentumát: eleven lelki tartalmat és készséget, élő, modern műveltséget?

Csak a pedagógiai tárgyak-e a tanítóképzés jellemző attribútumai s a közműveltség anyagát felölelő általános képzés se anyagában, se elrendezésében, se a tárgyalás terjedelmében és módszerében semmiben se különbözik a középiskola anyagától, tárgyalási terjedelmétől és módszerétől, vagy ha különbözik is, csak lényegtelen az eltérés, s így a hivatásra való kiképzés szempontjából minden számottevő kár veszélye nélkül mellőzhető?

7. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt se, hogy a középiskola főiskolai

tanulmányok folytatásához — tehát tudományos tanulmányok kezdetéhez — nyilvánít érettnek. Képzésével tehát felfelé, az egyetem felé céloz —, míg a népnevelőt hivatása a gyakorlati élet, a valóság felé kell irányítsa.

A tudomány élete a rendszer, a szisztéma; ennek teljességéhez minden anyagrészlet szükséges; kell, mert nélküle hiányos lenne a rendszer. Sok anyagrészlet ma is azért van a közép-, sőt az elemi iskolában is.

A gyakorlati életnek nem éltető eleme, mint a tudománynak, a rendszer hézagtalansága, az élet szelektál; de amire szüksége van, azt a népnevelőnek alaposan, részletesen, a középiskolai átlagos tárgyalást felülmúló részletességgel kell ismernie, szinte teljes „egyetemi“ részletességgel, de röviden érinthető, sőt el is hagyható, aminek a nép szempontjából kevesebb, vagy semmi értéke nincs.

8. A hivatás tökéletesebb betöltéséhez kapcsolódik az a követelmény is: minden ismeretágból jobban ki kell hangsúlyozni a népies elemeket s azok meglátására és értékelésére kell élesíteni a jelöltek szemét. A népies nyelv ősi, faragatlan erejét és lelkét, a népies szólások, mondások élet- és világszemléletét, a népies ének és zene ősi értékeit, a népies díszítés esztétikai szépségeit, a népies gazdálkodás ősi tradícióit, az önzés, fukarkodó, takarékoság, bizalmatlanság lelki hátterét, a társadalmi szokások, az erkölcsi élet, az időjárás, természeti és emberi viszonyok megítélésében megnyilvánuló világ- és életszemléletet, a családi élet, a nevelés, a község ügyei, a vallás-erkölcs, nemzeti élet népies megítélését — mindezek meglátására nyílt szeművé kell nevelni.

Jellemző, hogy most kezdik a népies nevelő eljárásokat összegyűjteni. Ez is mutatja, hogy még milyen messze állunk a nép lelkétől.

Más műveltsége legyen a tanítónak, mint a többi kultúrembernek? Az anyag lényegében ugyanaz, de az anyagrészletek tárgyalásának terjedelme a hivatás szempontja szerint színeződik.

9. Nem a tudomány zárt rendszere az ideál, mint a tudományos képzésnek. A népnevelőnek a körülötte zajló, hullámzó, ösztönös élet, a valóság talaján kell állnia szilárdan, orvosként kell az élet ütőerén tartania a kezét, de látnia kell a kultúra világát, s annak a fényét és melegét kell a babonás lelkek sötétjébe vinnie.

Az elemi iskolából népiskolát kell építenünk, az írás-olvasást, számolást mechanizáló tantárgytanításból az egész embert testében-lelkében erősítő egységes emberformáló igazi népművelést kell kialakítanunk.

Az iskola nincs légüres térben, az élet zaja hullámszik körülötte, a gyermek is ebből a sokrétű életből jön az iskola Robinzon-szigetére, hogy megépítse a maga életének fundamentumát, testi és lelki erejét próbálja ki ebben a munkában.

Miért tanít a tanítóképző szinte enciklopédikusan sokféle tantárgyat, jóval többet, mint a középiskola? Miért jellemző a tanítóképzőre a heti 2 órás tantárgyak túlnyomó száma?

10. S mégis mindezek dacára nemcsak széleskörű, hanem tartalmas, mély intelligenciára van szükség a hivatás tökéletesebb betöltéséhez.

Szinte önálló kutató, gyűjtő, rendező munkát kell végeznie az igazi tudatos tanítónak: már a népiskolai tanterv beszéd- és értelemgyakorlati anyaga (I–IV. o.) rákényszeríti erre a munkára; a természetrajz-gazdaságtan

tanítása se lehet el a szokásszerű eljárások ismertetése nélkül s ezzel kell összevetni az *ökológiai* alapon épülő helyesebb eljárást.

A tanítóképző a *földrajz* anyagában már megtette az első bizonytalan lépéseket a gyakorlati élet, a környezet alapos megismerésére: az általános és leíró földrajz alapján a IV. osztályban külön tárgy a lakóhely földrajzi leírása. (L. Tóth Ferenc: *Csurgó és környéke*; Dr. Ecsedi István: *A szülőföld ismertetése, Debrecen sz. kir. város leírása*.) Ezek az első fecskék... de ezt az irányt tovább kell építeni a népelet minél tökéletesebb ismerete felé.

11. Alkalmas-e a középiskola ilyen irányú munkára? S amit ehelyett ad, van-e olyan értékű, hogy a hivatás tökéletesebb betöltésére értékeesebb?

Mennyi ideig kellene tanulnia, pályára készülnie az érettségizett jelöltnek, hogy az érettségire épülő tanítóképző akadémián *hivatásszerűen* színezett közműveltséget szerezzen és teljes pedagógiai tudatosságot fejlesszen ki magából?

Az igazi népnevelőnek magasfokú lelki kultúrával kell rendelkeznie. A tudományfejlesztés és tudományterjesztés évszázadokat bevilágító klasszikus intézménye az „*universitas scientiarum*“, a modern népművelés ily klasszikus intézményeivé fejleszthetők a tanítóképző intézetek, amelyek a tudomány fényét a nemzeti szellemű kutatók tudós egyetemétől kapják s — mint az egységes fehér fényt a prizma — úgy bontják a szivárvány színeire s a népelet igényei szerint színezve világitanak be az ösztönös, a gyakorlati életbe.

12. A tanítóképző nem oldotta meg eddig tökéletesen feladatát, elégedetlenek vele szemben.

De — nézzon mindenki a saját lelkébe — az igazi, a tudatos népnevelői hivatás tökéletesebb betöltésének feltételei, a *továbbfejlődés lehetőségei* hol vannak jobban megadva: a mai tanítóképző fejlesztésében-e, vagy pedig a középiskolára épített, 1—2 éves pedagógiai képzésben?

Mácsay Károly.

11.

Kedves Barátom! A kultúra fejlesztéséhez elsősorban pénz, és pedig sok pénz kell. A nyolc osztályú népiskola felállításával együtt jár új épületek emelése, a mostaninál sokkal több tanító alkalmazása, a tanító főiskolai képzettsége s ennek megfelelő nagyobb javadalmazása. Mikor lesz az állam s az államnál is szegényebb egyházak, mint iskolafentartók, abban a helyzetben, hogy ezeket a mélyreható, kíváncsok, de sok költséggel járó reformokat megvalósítsák? Lehet, hogy előbb, mint ahogy én gondolom. Adja Isten!

Bennünket, tkp. intézeti tanárokat a tanítóképzés reformja a legközelebről érdekel s foglalkoznunk kell vele. Erre vonatkozó cikkedet örömmel olvastam a *Magyar Tanítóképző* legutóbbi számában és sietek kijelenteni, hogy egyet értek veled.

Aki elolvasta dr. Neményi Imrének a *Néptanítók Lapja* januári számában megjelent cikkét s egyesületünk nagyrabecsült elnökének a legutóbbi közgyűlésünkön tartott beszédének erre vonatkozó részét, tisztán látja, hogy a tanítóképzésnek középiskolai érettségi után egyetemi képzéssel való elgondolása helytelen.

A mai tanítóképző az egyedül helyes fundamentum. Itt a történeti gyökér! Ezt kell a kor követelményeihez mérten reformálni. Hogy miként? Cikkedben megfelelsz rá. Van azonban két észrevételem.

Azt mondom, hogy a főiskolai tagozatra fel kell venni a középiskolai érettségítetteket különbözeti vizsga nélkül. Ezek éneket, zenét, kézimunkát, mezőgazdaságtant nem tanultak a középiskolában, hogyan boldogulnak a főiskolán, ahol e tárgyak már népiskolai vonatkozásban szerepelnek és magasabb színvonalon taníttatnak? A különbözeti vizsga nem maradhat el.

Másik észrevételem, hogy a kántorképzést kihagytad. Igaz, ennek semmi köze a tanítóképzéshez, de a gyakorlati életben tanító és kántor sok esetben egy személy s azt hiszem, még nagyon sokáig így lesz. A felekezeti Tanítóképző Főiskolák majd ezután is képezni fognak kántorokat. Az államiak sem maradhatnak el mögöttük. A kántorképzést fakultative meg kell tartani az alsó tagozaton. Tervezeted jó alap a részletes kidolgozáshoz. Egyelőre ennyit. Sárospatak, 1927 március 7.

Kovács Dezső.

AKIK ELMENTEK.

Bánóczi József.

1849—1926.

1849-ben született Szentgálon, Veszprém vármegyében és november 20-án halt meg Budapesten. Élete szép és gazdag volt nemcsak években, hanem sikerekben és kimenetele is áldásos, könnyű.

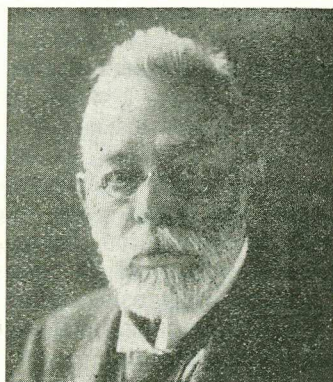
Szeretnék róla tovább is nyugodtan írni, most, mikor már visszahozhatatlanul itthagyt bennünket; szeretnék szertenézve szemlélődni, mintha itt volna még közöttünk, ugymint életében.

A csengő még alig harangozta el az első, aggkora dacára már ott van ő munkájánál. Léptei fáradtak, de nem

gondolatai. Haja, szakállá ős, de nem a kedélye. Elpusztíthatatlan jó kedvvel, melyet hiába támad meg szakadatlanul a hivatali boszúságok özöne, végzi kötelességét az eszmény magasságában.

Nem mint pedagógust gyászolják tanítványai, köztük mostani tanártársai, az embert gyászolják benne, az embert, aki mintakép volt. Mint atya a fiához, beszélt a legkisebb tanítványával is. Buzdítja, támogatja, nemcsak szóval, szívvel, hanem cselekedettel is.

Boldog, ha valamelyikökben értéket lát meg; azt felemeli, a világba tartja és gyönyörködik benne, mint ki gyémántot lelt. Nemes nagylelkűségében kötetsorokat ajándékozott az ifjúsági könyvtáraknak. Halála után nem tudjuk, hol volt ajándékainak az a kifogyhatatlan forrása, hol az a bőségszaru, melyből mindenkinek és mindenre jut. „Van segély!” — hangzik az örömkialtás a folyosón és hosszú sor áll az igazgató úr ajtaja előtt. Rongyos a ruhád, szegény praepa? szakadt a cipőd? Sohse búsulj. A segélyből megcsinálathatod; kedveseid, otthonod után vágyakozol az

idegenből és nincs pénzed a hazautazáshoz? Ád majd az igazgató! Kultúra után sóvárgasz, könyvre, színházra vágyol? Jut mindenre a bőséges adományból. Sohse is búsulj; az irodában bent ül az igazgató.

Az oly bőven osztó kéz ott porlad künn a fagyos rögök alatt... De nemcsupán mindenféle tökéletlenséggel megvert test az ember, nem is a tűnő érzelem és gondolat, hanem az is, mit egyénisége munkálkodásával létrehozott. Meghalt férfiaknak, ha életükben nagy elméjük volt és nem a szívük, fennmarad nagy szellemük. Ezt a sír sem takarhatja be.

Sem Bánóczi József közvetlenségének, kitartásának, lelkesedésének, kiáradó temperamentumának és emberszeretetének gyönyörű emlékét. Nemes példaképe ő a szegénysorsu szülői ház gyermekének, ki szellemének egy egész életen át gyarapított erejével a magyar tudománynak, irodalomnak, kultúrának szentelte életét.

A magyar szellem buzgó, szerény, tisztalelkű munkása volt. Amire törekedett: jó tanítókat teremteni egy művelt, boldog Magyarországon, arra törekszünk mindnyájan, kik munkatársai voltunk az országos ízr. tanítóképző intézetben.

Hogy iránta érzett hálánknak, szeretetünknek és kegyeletünknek én adok itt kifejezést, erre nekem nincsen különösebb jogcímem, csak az, hogy közülök én vagyok egyik legrégebb munkatársa. Ezért írok róla kartársaim nevében. Megtanultuk tőle a tudomány szeretetét, a tanári és tudományos munkásság szoros összefüggését. A nehéz tanári munkát megkönnyítette nekünk, mert mindenütt és mindenkor — jó időben, rossz időben — mellettünk volt és támogatott bölcs irányítással, jóindulatú tanáccsal. Lelkünkbe véste azt az igazságot, hogy minden egyessel szemben végzett fölvilágosító munka az egész emberiség ügyét szolgálja.

Bár optimizmusát is örökölhettünk, melyet a sors neki osztályrészül juttatott!

Hogy szeretett örülni örvendezővel, támogatta a csüggedőket s bajban, betegségben is megnyugtatta elkerülhetetlenségének tudata.

A halál kiragadta munkás élete csöndjéből, hogy még nagyobb csöndesség honába térjen. De e mély csöndességen átharsan a legszebb gyászinduló. Azoknak hangosabb szívverése, kik nem fájdalommal, hanem büszkeséggel emlékeznek az elköltözöttre.

Dr. Harmos Sándor.

Kedves Kartársak!

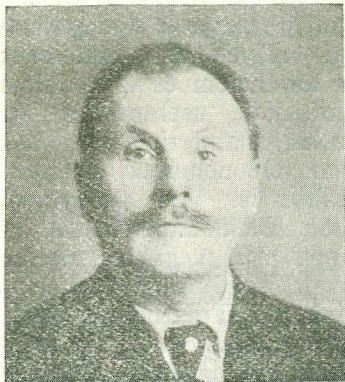
A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus ideje közeledik. Az összes köznevelői szervezetek készülődnek. Elődeink is bőségesen kivették részüket az eddigi kongresszusok munkájából. Mi sem maradhatunk el! Kérünk benneteket, lépjeteek minél nagyobb számban a Kongresszus tagjai sorába. A tagdíj 3 pengő, mely egyesületünk pénztárosának címére küldendő.

Elnökség.

Mihalik Lajos.

1863—1926.

Mihalik Lajos a magyar tanítóképzés azon munkásai közé tartozott, akik kerülő úton jutottak a tanítóképzés szolgálatába. Életpályája már pusztán ezért is gazdag változatosságot mutat. 1863-ban született Hernádszurdokon, Kassa közelében. Tanulmányait a kassai róm. kath. tanítóképzőben végezte s 1882-ben tanítói oklevelet nyert. Ezután 12 évig több helyen és különböző jellegű iskolánál tanítószkodott, így Liptószentmiklóson, a zólyommegyei Törökön és Túrterebesben, Ugocsa megyében. Ez utóbbi

helyen a tanítószkodás mellett megszerezte a polg. isk. tanári képesítést, mire 1894-ben az oraviczabányai állami polgári iskolához tanárnak nevezték ki.

Már mint tanító szívesen foglalkozott győgyeped. kérdésekkel. Különösen a vakok érdekelték. Mint polg. isk. tanár még inkább elmélyedhetett ily irányú tanulmányaiban. Kitűnő tájékozottságára bizonyosság, hogy a közokt. minisztérium Németországba küldte a vakok oktatásügyének tanulmányozására. Főleg Berlin-Steglitzben és Prágában időzött, az ottani nagy intézetek tanulmányozása céljából. Visszatérése után nemsokára Budapestre, a Vakok Orsz. Intézetéhez helyezték át. Itt és a gyengeelméjűek budai intézetében összesen öt évet töltött, mely idő alatt értékes irod. tevékenységet is kifejtett A vakok lelki életéről írt dolgozatai maradandó értékűek. A vakok számára ábécét szerkesztett. Ugyancsak töle való a vakok Braille-rendszerű olvasókönyve. A közokt. kormány megbízásából több javaslatot készített a vakokat foglalkoztató műhelyek, a vakok új intézetének építése, a gyengeelméjűek oktatásának reformja ügyében.

Ilyen érdemes és változatos tevékenység után került Mihalik Lajos 1901-ben a szabadkai áll. tanítónőképzőhöz, ahonnan 1904-ben a csurgói áll. képzőhöz, majd még ugyanebben az évben utolsó állomáshelyére, Kolozsvárra került, ahol eleinte a tanítónőképzőben, majd a háború utolsó éveiben a tanítóképzőben tanított. Állami szolgálatban utolsó képesítő vizsgálata az volt, melyet az oláhok által megszállt városban a tanítóképző 1919 májusában tartott. Az állami képzők feloszlata után gr. Mailáth Gusztáv r. kath. püspök a két képző ki nem utasított tanáraiból koedukációs tanítóképzőt szervezett, melynél Mihalik is tanári állást kapott. Sok minden fűzte Kolozsvárhoz, de nem birt beletrödni a szörnyen változott viszonyokba, 1922-ben repatriált s miután szolgálati éveinek száma 40 volt, egyidejűleg nyugdíjazta-

tását kérte. Mint nyugdíjas, nagytétényi magányában, visszavonultan élt egészen mult év okt. 24.-én bekövetkezett haláláig.

Ez nagy vonásokban életének külső története. A tanítóképzők-nél főképen történelmet, alkotmánytant, magyar nyelvet és irodalmat tanított. Habár ismereteit autodidaxis útján szerezte s magasabb tud. képzésben nem részesült, tanításai mélyek és tartalmasak voltak. Ő maga szeretettel mélyedt el a történelem és az irodalom tanulmányozásába. Értett az antik butorokhoz, cserepekhez. Az erdélyi régiségkereskedők jól ismerték s ha valami ritka darabhoz jutottak, hozzá mint szakértőhöz fordultak. De nemcsak ismeretei voltak bőven, értett azok átszármaztatásához is. Volt pedagógiai érzéke, melyet az elemi iskoláknál töltött évek elmélyítettek és kifinomítottak. Számos olyan tulajdonsággal volt megáldva, melyek a jó nevelői egyéniség integráns vonásai. Lelki alkatának nemcsak a logikai, de az érzelmi oldala is fejlett volt. E részben az esztétikai, művészi elemek voltak az uralkodók. Finom érzékkel megtalálta a formák és vonalak világában azt, ami egyénien jellemző. A tanári gyűléseken percek alatt kartársainak sikerült arcképeivel népesítette be tanári zsebkönyvének üres lapjait. Lakása tele volt magafestette képekkel. Művészi készsége lehetővé tette, hogy a szóbeli közléshez kapcsolhassa a gondolatok grafikai kifejezését, ami lényegesen fokozta ped. hatóerejét. A tollat is szerette forgatni. Nemcsak szacikkeket írt, hanem szépirodalmi dolgokat is. Az előadás művészetében kevésbbé volt erős; tanítói köri gyűléseken, a kolozsvári tanítók Nevelésügyi és Tankönyvi Bizottságaiban tartott előadásait mindig papírról olvasta. Különben csendes és kontemplatív természetű ember volt. Szerette a természetet. Volt érzéke a humor iránt is; szívből tudott nevetni az élet bohókás fordulatain. De tudott makacs és kemény is lenni, ha az igazságról volt szó. Ha igazát veszélyeztetve látta, felsőbb hatóságával is szembeszállt.

Az élet fájdalmaiból és szenvedéseiből különben bőven kivette részét. Élete utolsó húsz esztendejében betegeskedett. De sokkal súlyosabbak voltak a lelki fájdalmak, melyek kíméletlenül sújtották. Ernő fia, aki művészi képességeit hatványozottan örökölte, kinek tanárai nagy jövőt jósoltak s kinek rajztanári diplomáján még alig száradt meg a tinta, a háború kitörésekor bevonult, hősi halált halt s a mérhetetlen harctér valamely ismeretlen sírjában nyomtalanul eltűnt. Még javában sajgott a fájdalmas seb, kíméletlenül jött a második csapás: leánya, aki az Erzsébet Nőiskola harmadéves hallgatója volt, gyors lefolyású tüdővészben elhalt. Még egy fiók maradt a lesújtott szülőknek, aki a háború folyamán háborítlanul végezhetette a kolozsvári egyetemen orvosi tanulmányait. Hogy milyen jól haladt, bizonyítja az, hogy az egyetemen tanársegédi állást kapott. Ekkor történt, hogy a kolozsvári egyetemnek Szegedre kellett költöznie. Költözés közben tanársegéd-fiok valami infekciót kapott s az orvosok szemeláttára, úgyszólván órák alatt elpusztult. Ennyi kegyetlen csapás a legerősebb embert összetöri. Mihalik Lajos robusztus alakja is megtört.

A lelki fájdalmak szívizomsorvadást okoztak. Leánya halálának évfordulója mindig fájdalmas napja volt szegény kartársunknak. Az utolsó évfordulón szívgyörcsöt kapott. Másnap, alig 63 éves korában kiszenvedett. A gyakorlati tanítóképzés sokatdolgozott, érdemes multu s nem közönséges képességű munkása volt. Élete példa lesz, emléke élni fog!

Molnár Oszkár.

EGYESÜLETI ÉLET.

Egyesületi gyűlések.

I.

Egyesületünk választmánya 1927 jan. 8-án a Baross-utcai tanítónő-képzőben gyűlést tartott, melyen Wagner János elnöklete alatt a következők voltak jelen: Dúzs Mária, Slajchó Mihály, Herczegh Kamilla, Kishonti Barna, Jaloveczky Péter, Jaloveczkyné Cinkovszky Cornélia, Drózdgy Gyula, Maurer Mihály, Kostyál Ilona, Strauchné Entz Jolán, Harmos Sándor, Nagy Ferenc, Köveskúti Jenő, Répay Dániel, Csukás Zoltán, Párvy Endre, Szontágh Katalin, Girtler Mária, Grynaeus Ida, Mesterházy Jenő, Budai József, Pócza József, Patyiné Láng Mária, B. Braun Angela, Farkasdy Zoltán, Iberer Gézáné, Fehér Aranka, Bagó Margit, Schön István, Kelemen Kálmán, dr. Lajos Mária, Molnár Oszkár és Mihalik József.

Elnök elszomorodott szívvel jelentette be dr. Bánóczy József, izr. tanító-képző-intézeti igazgató elhúnytat. Részletesen ismertette a megboldogult munkában gazdag életét, kiemelte nagy érdemeit s bejelenti, hogy a temetésen egyesületünket Párvy Endre alelnök képviselte. Az egyesület az elhunyt emléket jegyzőkönyvileg örökíti meg.

Bejelenti továbbá az elnök, hogy az egyesület 15 millió korona államsegélyt kapott s így nemcsak egyesületünk közlönyének megjelenése van biztosítva, de gondolhatunk arra is, hogy dolgozó tisztviselőinket és az önálló cikkek íróit tiszteletdíjban részesítsük. Javaslatára a választmány az elmúlt esztendőre a szerkesztő tiszteletdíjául 200 pengőt; a pénztárosnak 120 pengőt; a főtitkárnak és titkárnak 80—80 pengőt szavaz meg; valamint kimondja, hogy az önálló cikkek írói oldalonként 2 pengő tiszteletdíjat kapjanak.

Ezután dr. Lajos Mária tartotta meg vetített képekkel kísért felolvasását olaszországi útiélményeiről. A megtekintett hús városból kiválogatta azok természeti és művészi szépségeit s egy gyönyörködtető csokorba fűzve hozta hallgatósága elé. Előadásában sorra vette Adelsberg földalatti mesés birodalmát; Adria királynőjét, Velencét; a virágok városát, Firenzét és az örökvárost, Rómát. Az érdekes tartalmu s formai szépségekben gazdag előadást a választmány tagjai hálás tapssal jutalmazták.

Az ülés végén a választmány következő üléseinek helyéül, miután a VIII. ker. áll. tanítónőképző a Damjanich-utcába költözik, az áll. óvónőképző-intézetet (VII. ker. Szegényház-tér 7. sz.) választotta.

II.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakosztálya 1927 január 8-án ülést tartott, melyen a nov. 6-iki ülésen megállapított tételket módosította. Elhatározta, hogy a kongresszusi szakbizottságban csak a

következő két tételt terjeszti előadói által elő: 1. A tanítóképzés reformja. Előadó *Molnár Oszkár* és 2. A tanítóképzés törvénytervezete. Előadó *Mészáros Jenő*. A kongresszus elnökségének átirata értelmében a plénum elé tartozó *A tanítói munka természete és értékelése* c. tétel átgondolására és a képzői tanárság véleményének képviselésére dr. *Frank Antal*t kérte fel; *A tanügyi közgazgatás egységes szervezete* c. tétel érdemleges tárgyalásába csak akkor kezd, ha annak tervezetét a szakbizottság elnöke a kongresszus elnökségétől megkapja.

III.

Egyesületünk választmánya és az Egyetemes Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakbizottsága 1927. febr. 5-én Budapesten ülést tartott, melyen a következők voltak jelen: *Wagner János* elnök, dr. *Lajos Mária*, *Molnár Oszkár*, *Mácsay Károly*, dr. *Greguss Pál*, *Rojkó Antal*, *Jaloveczky Péter*. *Drozdy Gyula*, *Maurer Mihály*, dr. *Frank Antal*, *Sarudy Ottó*, *Gömöri Sándor*, *Köveskúti Jenő*, *Végh József*, *Nagy Ferenc*, *Roda Mária*, *Novák Eszter*, *B. Braun Angela*, *Jaloveczkyé Czinkovszky Kornélia*, özv. *Gerencsér Istvánné*, *Bernátsky Róza*, *Schön István*, *Schwartz Károly*, *Kelemen Kálmán*, dr. *Harmos Sándor*, *Tanfi Iván*, *Csukás Zoltán*, *Doby Ida*, *Mesterházy Jenő*, *Strauchné Entz Jolán*, *Veverka Edith* és *Mihalik József*.

Elnök bejelentette a nyugdíjazás következtében beállott személyi változásokat és a legutóbb történt előléptetéseket a B-csoportból az A-csoportba. Majd fölkerlte *Molnár Oszkár* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanárt, hogy a tanítóképzés reformjáról szóló előadását tartsa meg s az azzal kapcsolatos határozati javaslatot terjessze elő. (Az előadást lapunk múlt száma egész terjedelmében hozta.) Az előadáshoz elsőnek *Köveskúti Jenő* nyug. tképzői igazgató szólt hozzá. Felszólalása folyóiratunk jelen számában olvasható. A kérdés nagy fontosságára való tekintettel a választmány elhatározta, hogy a vita folytatására febr. 19-én ugyancsak az óvónőképző-intézetben (VII. Szegényház-tér 7. sz.) ülést tart. A szerkesztőt pedig felhívta, hogy a hozzászólásokat, amennyiben azokat a felszólalók írásban is benyújtják, közölje a *Magyar Tanítóképző*-ben.

IV.

Országos egyesületünk február hó 19-én a VII. ker. állami óvónőképzőben választmányi ülést tartott, melyen *Wagner János* elnöklete alatt dr. *Lajos Mária*, *Geöcze Sarolta*, *Révész Györgyi*, *Gyulainé Gratz Márta*, *Haitsch Ella*, *Novák Eszter*, dr. *Frank Antal*, *Pfeiffer Ilona*, *Gömöri Sándor*, *Répay Dániel*, *Maurer Mihály*, *Schwartz Mária*, *Drózdly Gyula*, *Sarudy Ottó*, *Nagy Ferenc*, *B. Braun Angela*, *Roda Mária*, *Bagó Margit*, id. *Stolmár Lászlóné*, *Harmos Sándor*, *Párvy Endre*, *Jaloveczky Péter*, *Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia*, *Mesterházy Jenő*, *Csukás Zoltán*, *Kishonti Barna*, *Schön István*, *Doby Ida*, *Rojkó Antal*, *Molnár Oszkár* és *Mihalik József* voltak jelen.

Elnök jelentést tett a közgyűlés által elhatározott memorandum elkészültéről és kinyomatásáról. Egyesületünk gondoskodni fog, hogy a memorandum a miniszterhez, az államtitkárhoz, minden országgyűlési képviselőhöz eljusson, továbbá mindazok kapjanak belőle, kik a tanítóképzés ügye iránt érdeklődnek. Egyesületünk minden tagjának kötelessége, hogy képviselő ismerősét ügyünkre felhívja, valamint a vidéki képzők is hassanak ez irányban képviselőjükre.

A választmányi ülés után a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus *tanítóképző szakosztálya* folytatta a tanítóképzés reformjának vitáját, melynek során *Mihalik József*, *Nagy Ferenc*, *Drozdy Gyula*, *Geöcze Sarolta* és *Gömöri Sándor* szólaltak fel, kiknek hozzászólását egyesületünk közlönye hozza.

V.

Országos Egyesületünk választmánya, illetőleg tanítóképzői szakosztálya folytatólagos ülését az óvónőképző-intézet dísztermében márc. 5-én tartotta. Jelen voltak *Wagner János* elnöklete alatt *Mácsay Károly*, *Gömöri Sándor*, *Köveskúti Jenő*, *Pfeiffer Ilona*, *Sarudy Ottó*, *Novák Eszter*, *Tanfi Iván*, *Párvy Endre*, *Braun Angela*, *Jaloveczky Péter*, *Jaloveczky Péterné*, dr. *Frank Antal*, *Buday József*, *Schön István*, *Gyulayné Grätz Márta*, *Haitsch Ella*, dr. *Harmos Sándor*, dr. *Sós Ernő*, *Schwartz Károly*, *Végh József*, *Rojkó Antal*, *Gyöngyösy Erzsébet*, *Pócza József*, *Veverka Edit*, *Nagy Ferenc*, *Molnár Oszkár*, *Répay Dániel*, *Maurer Mihály*, *Drozdy Gyula*, *Strauchné Entz Jolán*, *Csukás Zoltán*, *Dúzs Mária*, *Tabódy Ida*, dr. *Lajos Mária*, *Éber Rezső*, *Doby Ida*, *Mesterházy Jenő* és *Mihalik József*.

1. Elnök, megnyitva az ülést, örömmel jelenti, hogy a felekezetek által fenntartott tanítóképzők tanárai sorában is történtek előléptetések a fizetési osztályok B csoportjából azok A csoportjába.

2. Elnök rámutat a tanítóképzés reformja ügyében hozandó határozatunk rendkívüli fontosságára. Kivánatos, hogy ennek meghozásában necsak a szakosztályi üléseken résztvevő és felszólaló kartársak, hanem a tanítóképző tanárság minél szélesebb rétege vegye ki részét. Ezért szükségesnek látja a a rendkívüli közgyűlés összehívását. A választmány ily értelemben döntött. Április végére kimondotta a rendkívüli közgyűlés összehívását. Felkérte az elnököt, hogy ennek előkészítésére és egybehívására a szükséges intézkedéseket tegye meg s a vidékről feljövő kartársak részére a közgyűlés idejére a tanítás alól felmentést eszközöljön ki.

3. Következett a tanítóképzés reformjának folytatólagos tárgyalása. Fel-szólaltak: *Maurer Mihály*, dr. *Frank Antal*, *Sarudy Ottó* és *Mácsay Károly*.

4. Elnök a választmány hozzájárulásával a vita folytatására márc. 19-ére rendkívüli választmányi ülés összehívását mondotta ki.

VI.

Országos egyesületünk választmánya márc. 19.-én *rendkívüli választmányi ülést* tartott, melyen *Wagner János* elnöklete alatt *Braun Angela*, *Sarudy Ottó*, *Tanfi Iván*, *Végh József*, *Köveskúti Jenő*, dr. *Sós Ernő*, dr. *Harmos Sándor*, *Maurer Mihály*, *Schön István*, *Schwartz Károly*, *Párvy Endre*, *Molnár Oszkár*, *Balázs Dezső*, *Roda Mária*, *Jaloveczky Péterné*, *Kishonti Barna*, *Jaloveczky Péter*, *Rojkó Antal*, *Nagy Ferenc*, *Pfeiffer Ilona* és *Mihalik József* voltak jelen.

Elnök napirend előtt kifejtette az okokat, melyek egyesületünket arra késztették, hogy a kongresszus szakbizottságába a tanítóképzés reformjának kérdését vigye be. Hogy a reánk nézve fontos ügyben szavunkat hallassuk s intézményeinket és státusunkat megvédjük, voltak szerinte ennek fő okai. Ismerteti az eddigi javaslatokat és a vita eddigi menetét. Megnyitva az ülést, felolvassa és ismerteti a kultuszminiszter úrnak az országgyűlés tanügyi bizottságában legutóbb elhangzott kijelentését, melyben sajnálatát fejezi ki afelett,

hogy az egyetemi tanítóképzésről belátható időn belül minálunk szó sem lehet. Mivel így a tanítóképzés reformjával való foglalkozás nem időszzerű s a tanítóképzés a jelen öt éves képzéssel már úgylis meg van reformálva; mivel a mi egymásközzti és a néptanítók felfogása között áthidalhatatlan ellentétek vannak; valamint mivel nem is tartja illdomosnak, hogy a miniszter úr ezen nyilatkozata után mi reformtervekkel álljunk elő, javasolja, hogy a tanítóképzés reformjának vitáját vegyük le a napirendről s a kongresszus tanítóképzői szakbizottságának témájául más tételt, esetleg a tanítóképzői tanárság képzésének kérdését, tűzzük ki.

A hozzászólások során *Köveskuti Jenő* sajnálatát fejezi ki, hogy a tanárság ez ügyben nem tud egységes véleményre jutni s bár a tanítóképzés korszerű megreformálását okvetlenül szükségesnek tartja s meg van győződve, hogy a miniszter ezt meg is csinálja, az elnök javaslatához hozzájárul. Ugyanilyen értelemben szólal fel *Végh József*, aki azonban szükségesnek tartja, hogy az egyesület a tanítóképzés kifejlesztésével állandóan foglalkozzék. *Tanfi Iván* alapos indokolással fejt ki, hogy a tanárságnak e kérdéssel foglalkoznia kell a Mihalik-féle javaslat alapján; *Nagy Ferenc* pedig azt javasolja, hogy a döntés felett gondolkodjunk s azt csak a jövő gyűlésen hozzuk meg.

Elnök indítványát szavazás alá bocsátja s többszöri szavazás és megvitatás után *Mihalik* közbelépésére azt a határozatot mondja ki, hogy március 26.-án a választmány ülést hív egybe, melyen dönt a kérdés felett s ha szükséges lesz, megállapítja a kongresszus elé viendő új tételeket.

VII.

Országos egyesületünk március 26.-án *rendkívüli választmányi ülést* tartott, melyen *Párvy Endre* elnöklete alatt *Tanfi Iván*, *Köveskuti Jenő*, *Maurer Mihály*, *Drozdy Gyula*, *Schön István*, *Csukás Zoltán*, *Nagy Ferenc*, *Pócza József*, dr. *Greguss Pál*, dr. *Harmos Sándor*, *Végh József*, *Rojkó Antal*, *Gömöri Sándor*, *Répay Dániel*, dr. *Lajos Mária*, *Doby Ida*, *Mesterházy Jenő* és *Mihalik József* voltak jelen.

Elnök az ülés megnyitása előtt kifejti, hogy egy felette sajnálatos esemény, *Wagner János* elnöknek egy hozzá intézett levélben történt lemondása készítette a rendkívüli ülés összehívására. Az ülést megnyitva bejelenti az elnöknek egészségi okok miatt történt lemondását s kifejtve az elnök érdekeit, munkásságát, utalva az elnökválsággal előálló veszedelmekre és a tanügyi kongresszus közeli voltára, tisztársai nevében indítványozza, alakítson a választmány egy küldöttséget, amely a választmány nevében igyekezzék az elnököt lemondása visszavonására bírni.

A választmány *Köveskuti Jenő*, *Tanfi Iván*, *Végh József*, *Mesterházy Jenő*, *Gömöri Sándor*, *Répay Dániel*, *Nagy Ferenc* és az elnök hozzászólása után úgy határoz, hogy *Gömöri Sándor* vezetésével *Répay Dániel*, *Schön István*, *Rojkó Antal* és *Doby Ida* tanárokból álló küldöttség március 27.-én keresse fel *Wagner János* elnököt s az egyesület jövője, a zavartalan munka érdekében, valamint a közelgő tanügyi kongresszusra való tekintettel igyekezzék őt arra bírni, hogy foglalja el újra az elnöki széket. A küldöttség az eredményről az április hó 1-re összehívandó választmányi ülésen számol be.

Mihalik József.

HIREK.

Egyesületünk tagjait és folyóiratunk előfizetőit arra kérjük, hogy a tagsági, illetőleg előfizetési díjakat, melyek alapszabályaink értelmében az év első negyedében fizetendők, — sürgősen beküldeni szíveskedjenek.

Kinevezés. A kormányzó őfőméltósága, mint a Magyar Vörös Kereszt-Egylet védnöke, dr. *Jakab Béla* pécsi püspöki tanítóképző-int. igazgatót a Magyar Vörös Kereszt-Egylet megbízottjává kinevezte.

Előléptetés. A közokt. miniszter a nem-állami tanárok rangsorában a VI. fiz. osztály B csoportjából az A csoportba előléptette *Hamar Gyula*, dr. *Magdits Ignác*, *Németh Imre* és *Kiss Sándor* igazgatókat, a VII. fiz. osztály B csoportjából annak A csoportjába *Szunyogh Farkas*, *Rásky János* és *Milakovszky László* tképzői tanárokat, a VIII. fiz. osztály B csoportjából az A-ba dr. *Gabriel Pál* tképzői tanárt, végül a gyakorló isk. tanítók sorában a VIII. fiz. osztály B csoportjából az A csoportba *Reményik László* és *Matheidesz István* gyak. isk. tanítókat.

Kinevezés. A közokt. miniszter *Pohárnik Jenő* róm. kath. el. isk. tanítót a győri kir. kath. tanítóképző-intézethez gyakorló iskolai tanítóvá kinevezte.

Áthelyezés. A közokt. miniszter *Lechnitzkyné Jancsó Gabriella* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanárt a II. ker. áll. tanítónőképzőhöz visszahelyezte, a VII. ker. áll. tanítóképzőhöz pedig a gazdaságtani tárgyak ellátására *Oroszlányi Erzsébet* óraadó tanárt osztotta be.

Bánóczi József-emlékünnap. Nagyszámu és előkelő közönség jelenlétében január 30.-án délelőtt emlékünnapet rendezett az izraelita tanítóképző Bánóczi József emlékezetére. *Stroke Henrik* orgonájátéka után dr. *Sós Ernő* meleg szavakkal méltatta a megboldogult igazgatói működését, majd következett az ünnepség főpontja, *Harmos Sándor* tanár emelkedett hangú, mély eszmékben gazdag emlékbeszéde. *Weisz Béla* int. növendék saját költeményét szavalta. Befejezésül az intézet énekkara *Stroke* tanár vezénylete mellett gyászdalokat énekelt. A kegyeletes ünnep, melyen az áll. tanítóképzők tanárai közül is számosan megjelentek, a Hísekegy akkordjaival zárult.

Személyi hírek. Dr. *Lajos Mária* bpesti áll. tanítónőképző-int. tanár a Magyar Vörös Kereszt ápolónő- és egészségvédő-nőképző iskolájában pszichológiát neveléstani vonatkozásokkal ad elő. — *Doby Ida* bpesti áll. óvónőképző-int. tanár a múlt év nyarát Svédországban torna-, játék- és atletikai tanfolyamon töltötte. Tapasztalatait érdekes cikksorozatban írja most meg a *Kisdiednevelésben*. — *Quint József* tanítóképző-int. igazgató, *Stelly Géza* és *Stolmár László* fővárosi tanítók közreműködésével *Természeti és gazdasági ismeretek tanítása a III. és IV. osztályban* címen vezérkönyvet írt. Könyve a Népiskolai Egységes Vezérkönyvek 3. köteteként jelent meg. — A nagy-kőrösi Arany János Társaság márciusi felolvasó ülésén dr. *Neményi Imre* nyug. államtitkár Apáczai Cseri Jánosról emlékbeszédet mondott. — A Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetsége által márc. 25.-én a Pedagógiai Szeminárium dísztermében rendezett Pestalozzi-emlékünnapen az ünnepi beszédet *Quint József* tartotta. Ugyanez alkalomból a budai tanítóképző énekkara által előadott énekszámokat *Kishonti Barna* zenetanár vezette. — Az Orsz. Gárdonyi Géza Irod. Társaság ápr. 2.-án tartott felolvasó ülésén *Köveskúti Jenő* nyug. tanítóképző-int. igazgató Vajda Jánosról emlékbeszédet mondott.

Középfokú Isk. Tanárok Országos Szövetsége. Az orosházai felső mezőgazdasági iskola tanártestülete körlevelet intézett az ország középfokú iskoláinak tanártestületeihez. Körlevelében rámutat arra, hogy körülbelül 9 ezer azoknak a tanároknak a száma, akik középfokú iskoláknál működnek. Ez a tekintélyes számú tanárság széttagoltsága miatt sem társadalmi, sem anyagi téren nem tudja jogos pozícióját kivívni. Meg kellene alakítani a középfokú iskolák orsz. tanáregyesületeinek országos szövetségét. Ennek az egyesületközi szervnek a körlevél megadja a körvonalait is. Az orosházi kartársak felhívásának nem támadt ugyan visszhangja s az ilyen terv megvalósításának igen sok akadálya van, mégis reméljük, hogy a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus meghozza a köznevelők egyetemének egy egységes szervezetben való tömörítését.

Halálozás. *Quint Antal* ápr. 5.-én 76 éves korában Budapesten csendesen elhunyt. Temetése nagy részvét mellett a Farkasréti temető halottasházából történt. Az elhunytban Quint József, az I. ker. áll. tanítóképző igazgatója édesapját gyászolja. Fájdalmát őszinte részvétünk kíséri!

Nyugtázás. *Tagsági díjat fizettek 1924/25. évre:* Czuczsa Emma, Ágoston V., dr. Körös E., Kutassy M., Göbel I., Lux L., Machik I., Abonyi I.

1925/26. évre: Mihalik J., Czuczsa E., dr. Körös E., Kutassy M., Göbel I., Lux L., Machik I., Gerbery S., Maurer M., Mesterházy J.

1926/27. évre: Venczell E., Amler A. (1/2), Barcsai J. (1/2), Chobodiczky A. (1/2), Desits I. (1/2), Flóra S. (1/2), Kiss Á. I. (1/2), v. Losonczy Gy. (1/2), Szilágyi I. (1/2), Wohlmuth I. (1/2), Molnár O., Köveskúti J., Roda M., Zoltán G., Sárosi I., Takács B. dr. Körös E., Kutassy M., Göbel I., Lux L., Machik I., dr. Lajos M., Vlaszaty F.-né, Damaszkovszky M.-né, Révész Gy., Grész E., I. Németh J. (1/2), Mesterházy J., Bartal A., Bardos B., Hidegh B., Homor I., Milakovszky L., Nemesszeghy I., dr. Sántha K., Szkalka L., Rosta I.

Előfizettek 1927. évre: Soproni Orsolyarend intézete, Erzsébet Nőiskola Pedagógiai Könyvtára, Kőszeg róm. kath. tanítónőképző, Budapest I. ker. áll. tanítóképző, Baja áll. tanítóképző.

Befizetések a Tanárok Háza alapjára 1926/27. évi tanulói díjak: Pápa áll. tanítóképző 332/80 P, Czinkota áll. tanítónőképző 314 P, Csurgó áll. tanítóképző 260 P, Budapest áll. óvónőképző két tanuló díjaké 4 P, Sárospatak áll. tanítóképző öt tanuló díja 9/28 P, Budapest I. ker. áll. tanítóképző egy tanuló díja 2/40 P, Budapest VII. ker. áll. tanítónőképző egy tanuló után 2 P, Budapest II. ker. áll. tanítónőképző hét tanuló után 14 P.

Adomány a tanárok Házára: Barcsai K. 1 P.

Felkérem azon tagtársainkat, akik a *Magyar Tanítóképző* XXXIV. évf. (1919) 3—10. és a XXXVI. évf. (1921) 7—10. számait nélkülözhetik, szíveskedjenek ezeket a számokat az ar megjelölésével címre megküldeni.

Bpest, 1927. március 31.

Pócza József,
egyesületi pénztáros.

Tartalom. *Dr. Kenyeres Elemér:* Tanítóképzés a genfi kantonban. (Befejező közlemény) 49. l. — *A tanítóképzés reformja. (Hozzászólások.) Köveskúti Jenő.* 53. l. — *Mihalik József.* 57. l. — *Nagy Ferenc.* 61. l. — *Drozdy Gyula.* 63. l. — *Gömöri Sándor.* 64. l. — *Geőcze Sarolta.* 71. l. — *Sarudy Ottó.* 72. l. — *Dr. Frank Antal.* 78. l. — *Mácsay Károly.* 82. l. — *Kovács Dezső.* 86. l. — *Akik elmentek. Dr. Harmos Sándor:* Bánóczi József. 87. l. — *Molnár Oszkár:* Mihalik Lajos. 89. l. — *Egyesületi élet.* *Mihalik József:* Egyesületi gyűlések. 91. l. — **Hírek.** Nyugtázás.
